

Verkko-otsikoiden rakenne ja funktio

Otsikkotestauksessa voittaneiden otsikoiden analyysi

Johanna Mattila

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2026

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Johanna Mattila

Verkko-otsikoiden rakenne ja funktio: Otsikkotestauksessa voittaneiden otsikoiden analyysi

Sivumäärä: 43

Digitaalisessa ympäristössä eri mediakanavat kilpailevat lukijoiden huomiosta houkuttelevien otsikoiden avulla. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan verkko-otsikointia rakenteen ja funktionaalisuuden näkökulmasta. Hyödynnän aineistonani maakuntalehti Satakunnan Kansan otsikkotestityökalun dataa. Otsikkotestissä yhdelle artikkelille laaditaan vaihtoehtoisia verkko-otsikoita, joita työkalu esittää lukijoille artikkelin julkaisemisen jälkeen. Näin artikkelin lopulliseksi otsikoksi voidaan valita testissä parhaiten menestynyt otsikko. Tarkastelen eniten lukukertoja saaneiden otsikoiden avulla, millaiset rakenteelliset piirteet ovat otsikoille tyypillisiä ja millaisia viestinnällisiä tehtäviä otsikot toteuttavat erityisesti modaalisuuden ja informaatorakenteen näkökulmasta.

Olen jaotellut aineistoni kertoviin otsikoihin, leimaotsikoihin sekä huudahduksiin tai puhutteluihin. Modaalisuuden kannalta olen tarkastellut informaatiota sen totuudenmukaisuutta tai toteutumismahdollisuutta kuvaavien modaalisten kielenainesten avulla. Informaatorakenteen tarkastelussa olen keskittynyt tutkimaan lausetasolla teeman ja reeman suhdetta toisiinsa ja lausekompleksien tasolla otsikon eri osien suhdetta toisiinsa. Tutkimukseni on luonteeltaan laadullista.

Tutkimustulokseni osoittavat, että otsikkotestissä menestyneet verkko-otsikot ovat tavallisesti moniosaisia lausekomplekseja, sillä yhdistelmäotsikot ovat aineistoni otsikoista selvä enemmistö. Tavallisin yhdistelmäotsikon rakennetyyppi on täydellinen lause, jossa on ilmaistu sekä finiittiverbi että sille pakolliset täydennykset.

Modaalisuuden lajeja, dynaamista, deonttista ja episteemistä modaalisuutta, esiintyy tasaisesti. Modaalisuutta on ilmaistu erityisesti verbirakenteissa modaaliverbeillä sekä moduksilla. Kaksiosaisissa yhdistelmäotsikoissa informaatorakenteelle tyypillistä on tiedon esittäminen lineaarisesti niin, että otsikon ensimmäinen osa kehystää artikkelin aihealuetta ja jälkimmäinen osa täydentää kehystettyä informaatiota. Kolmiosaisen otsikoiden rakenne vaihtelee huomattavasti kaksiosaisia enemmän: otsikoissa esiintyy suhteessa enemmän käänteistä informaatorakennetta ja johtolauseita.

Avainsanat: otsikko, otsikkorakenne, modaalisuus, informaatorakenne

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tausta ja lähtökohdat	5
1.2	Aiempi tutkimus	6
1.3	Tavoitteet ja hypoteesit	7
1.4	Käsitteelliset rajaukset	8
1.5	Tutkimuseettisiä kysymyksiä	9
2	Teoreettinen tausta	10
2.1	Otsikko, lause ja lauseke	10
2.2	Otsikkotyypit	11
2.3	Systemis-funktionaalinen kieliteoria	14
2.4	Metafunktiot	14
3	Aineisto ja menetelmä	18
4	Otsikoiden rakenne	20
4.1	Itsenäiset täydelliset lauseet	20
4.2	Yhdistelmäotsikoissa esiintyvät osarakenteet	21
4.2.1	Täydellisten lauseiden yhdistelmät	21
4.2.2	Fragmentit ja kvasifragmentit	21
4.2.3	Leimaotsikko ja huudahdus	24
4.2.4	Kootusti	25
5	Otsikoiden funktionaaliset piirteet	26
5.1	Modaalisuus	26
5.1.1	Dynaaminen modaalisuus	27
5.1.2	Deonttinen modaalisuus	28
5.1.3	Episteeminen modaalisuus	30
5.1.4	Kootusti	31
5.2	Informaatorakenne	31
5.2.1	Yksiosaiset otsikot	32
5.2.2	Kaksiosaiset otsikot	33
5.2.3	Kolmiosaiset otsikot	36

5.2.4	Kootusti	38
6	Lopuksi	39
	Lähteet	42

1 Johdanto

1.1 Tausta ja lähtökohdat

Digitalisaatio on muuttanut perinteisen printtilehdistön roolia ja sisällöntuotantoa 2000-luvulla merkittävästi. Lukijat ovat siirtyneet verkkoon, ja samalla mediat ovat kasvattaneet digitaalista sisällöntuotantoaan. Kansallisen Mediatutkimuksen (KMT) mukaan printtimedioiden kuluttaminen on vähentynyt merkittävästi viimeisen viiden vuoden aikana. Esimerkiksi vuonna 2025 digitaalisia sisältöjä kulutettiin lähes kaksinkertaisesti printtiversioihin verrattuna. (Merikoski 2025, kolmas kappale.) Alalla monikanavaisen sisällöntuotannon kasvusta on puhuttu median murroksena. Digijournalismin kasvu on ajanut verkkosisältöä tuottavat mediakanavat tilanteeseen, jossa lukijoista kilpaillaan houkuttelemalla heitä verkkosivuille erilaisin keinoin. Koska lukija päättää artikkelin lukemisesta usein pelkän otsikon perusteella, mediat ovat alkaneet kiinnittää huomiota siihen, millaiset verkko-otsikot saavat lukijan klikkaamaan artikkelin auki.

Lukijoiden klikkausten kasvattaminen on muuttanut toimituskäytäntöjä. Artikkelien yhteydessä testataan erilaisten otsikoiden houkuttelevuutta, ja journalistisia päätöksiä tehdään sen perusteella, mitkä vaihtoehdot ovat olleet lukijoiden keskuudessa suosituimpia. Verkkoympäristössä korostuvat yhteiskunnallisten tehtävien, tiedon jakamisen ja vallan vahtimisen lisäksi kaupalliset lähtökohdat: klikkausten avulla mitataan esimerkiksi verkkolehden lukijamäärää, jonka avulla voidaan laskuttaa mainostajia. (Koponen–Leppänen 2013, 131–133.) Tutkimukseni kannalta kiinnostavan asetelman luo se, että otsikoiden kielellisiin valintoihin vaikuttavat verkossa journalististen lähtökohtien lisäksi taloudelliset intressit. En kuitenkaan arvioi tutkimuksessani otsikoinnin etiikkaa normatiivisesti, vaan tarkastelen kielitieteen näkökulmasta, millaisina kielellisinä valintoina lukijoiden houkuttelu näkyy aineistoni otsikoissa.

Käsittelen tutkimuksessani verkko-otsikoiden rakenteen ja funktionaalisuuden välistä suhdetta. Olen valinnut kyseisen näkökulman siksi, että otsikoiden muoto ja viestinnällinen tehtävä ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Aineistoni koostuu maakuntalehti Satakunnan Kansan¹ sisäisestä otsikkotestidatasta, joka tarjoaa poikkeuksellisen mahdollisuuden tutkia otsikoinnin käytäntöjä. Toimituksessa hyödynnetään apuvälineenä otsikkotestaustyökalua, jossa yhdelle artikkelille syötetään monta vaihtoehtoista otsikkoa. Työkalu näyttää eri

¹ Lehden virallinen nimi on Satakunnan Kansa Länsi-Suomi, mutta käytän yksinkertaisuuden vuoksi puheeseen vakiintunutta muotoa Satakunnan Kansa.

otsikkovaihtoehtoja lukijoille artikkelin julkaisun jälkeen, ja verkkotoimittaja valitsee jutun lopulliseksi otsikoksi yleensä sen, jota on klikattu eniten. Työkalusta kerätty data mahdollistaa lukijoiden klikkauskäyttäytymisen tutkimisen. Aineiston avulla voidaan tarkastella, millaisia kielellisiä valintoja toimittajat ovat tehneet menestyneimmissä otsikoissa.

Tutkielmani johdantoluvussa esittelen tutkimusaiheeni, otsikointiin liittyvää aiempaa tutkimusta sekä hypoteesini. Lisäksi selvennän muutamien tärkeimpien käsitteideni rajausta ja pohdin tutkimuseettisiä kysymyksiä. Toisessa luvussa avaan tutkimuksen kannalta tärkeimpiä käsitteitä ja käsittelen rakenteellisten ja funktionaalisten ilmiöiden teoreettista taustaa otsikkotyypittelyn sekä systeemis-funktionaalisen kielitieteen näkökulmista. Kolmannessa luvussa esittelen tarkemmin tutkimusaineistoni sekä tutkimuksessa käytetyn menetelmän. Neljännessä ja viidennessä luvussa analysoin testauksessa menestyneitä otsikoita niiden rakenteen ja funktioiden näkökulmasta. Kuudennessa luvussa kokoan tutkimukseni keskeisimmät havainnot yhteen ja pohdin tulosten merkitystä otsikoinnin kielitieteellisen tutkimuksen kannalta.

1.2 Aiempi tutkimus

Verkko-otsikointi ei ole tuore ilmiö, sillä ensimmäiset kansainväliset uutiskanavat alkoivat julkaista sanomalehtiään verkossa jo 1990-luvun puolivälissä (Díaz Noci 2013, 258). Verkkotsikointia on tutkittu Suomessa runsaasti monista eri näkökulmista. Kielitieteen alan pro gradu -tutkielmissa Ilari Sairanen (2012) on tarkastellut otsikoiden ja uutistekstien kielellisten piirteiden suhteita Ilta-Sanomien verkkouutisoinnissa. Linnea Kuuluvainen (2023) on analysoinut klikkiotsikoissa esiintyviä viittaavia aineksia lauseketasolla. Veera Tulla (2024) on tutkinut lukijoiden ohjailua retoriikan ja systeemis-funktionaalisen kielitieteen avulla, ja Julia Valtanen (2024) on tarkastellut otsikkotesteissä voittaneita otsikoita erilaisten klikkiotsikoille tyypillisten morfosyntaktisten piirteiden näkökulmasta.

Muita sanomalehtiotsikoita käsitteleviä tutkimuksia ovat muun muassa Ralf Vahteran (2009) väitöskirja *Otsikkorakenteita: kontrastiivinen tutkimus suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtien syntaktis-semanttisista otsikkotyypeistä* sekä Sini Setälän (2014) väitöskirja *Tabloid Headlines in Mind: A Frame for Research*. Vahteran tutkimuksessa vertaillaan suomen- ja ruotsinkielisiä uutisotsikoiden rakenne-eroja kognitiivisen kieliopin avulla. Tutkimus keskittyy rakenteisiin, jotka eivät kieliopillisesti täytä lauseen määritelmää ja ovat niin kutsuttuja epätäydellisiä lauseita. Setälän tutkimus tarkastelee otsikoita psykologian

näkökulmasta. Hänen tutkimuksessaan pohditaan iltapäivälehtien lööppien vaikutusta ihmismieleen ärsykkeinä sekä lööppiotsikoiden herättämiä negatiivisia tunteita.

Oma tutkimukseni on lähimpänä Ilari Sairasen (2012) ja Julia Valtasen (2024) tutkimuksia. Sairanen tarkastelee opinnäytetyössään otsikoita rakenteellisesta sekä funktionaalisesta näkökulmasta hyödyntäen Vahteran (2009) otsikkotyypittelyä ja M. A. K. Hallidayn (1985) teoriaa metafunktioista. Hyödynnän samaa rakenteen ja funktion yhdistävää näkökulmaa myös omassa työssäni, mutta tarkastelen metafunktioita erilaisista lähtökohdista kuin Sairanen. Sairanen tarkastelee työssään erityisesti otsikoiden, ingressien sekä leipätekstien suhdetta. Oma tarkasteluni keskittyy vain otsikoiden rakenteen, modaalisuuden ja informaatorakenteen tarkasteluun. Aineistoni muistuttaa Valtasen tutkimuksessa hyödynnettyjä otsikkotestituloksia, mutta tutkimusnäkökulmani eroaa hänen analyysistään. Valtanen on keskittynyt tarkastelemaan verkko-otsikoinnin tunnusmerkkejä, joita ovat esimerkiksi lyhyet sanat, kysymysrakenteen tai sitaatin puuttuminen, hyponyymien, pronomien ja tunteisiin vetoavien sanojen käyttö.

Otsikot ovat omanlaisensa lyhyt ja ytimekäs tekstilaji, joissa toistuvat erilaiset rakenteelliset piirteet, esimerkiksi finiittiverbittömät lauseet. Rakenteellinen analyysi mahdollistaa toistuvien otsikkotyypien piirteiden tunnistamisen, ja funktionaalinen analyysi tarkastelee, millaisia vaikutuksia näillä rakenteilla voi olla lukijan kiinnostukseen. Sairanen on hyödyntänyt tutkimuksessaan Ilta-Sanomien klikkiotsikoita nettisivuilla näkyvän ”luetuimmat”-osion avulla. Oma aineistoni eroaa Sairasen tutkimuksen otsikoista, joiden klikkaamiseen on saattanut vaikuttaa esimerkiksi artikkelin aihe tai se, millä paikalla artikkeli sijaitsee etusivulla. Otsikkotestauksessa otsikoiden menestystä mitataan kontrolloidusti vertailukelpoisessa tilanteessa ja voittajaotsikoiden menestys perustuu siihen, mikä saman artikkelin vaihtoehdoista menestyy parhaiten. Aiemmassa tutkimuksessa otsikoita on tarkasteltu runsaasti, mutta otsikkotestauksen avulla kerättyä aineistoa on hyödynnetty vähän. Oma tutkimukseni täydentää aiempaa tutkimusta tällaisella vertailevalla aineistolla.

1.3 Tavoitteet ja hypoteesit

Tavoitteeni on selvittää, millaisia rakenteita menestyneissä otsikoissa esiintyy ja millaisin funktionaalisin keinoin lukijaa houkutellaan verkko-otsikoissa. Keskityn tutkimuksessani otsikkotesteissä voittaneisiin otsikoihin, sillä niiden analysoiminen tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tarkastella otsikoiden kiinnostavuutta kontrolloidussa ympäristössä.

Tutkimukseni pyrkii selvittämään, millaiset piirteet menestyneissä otsikoissa toistuvat ja miten niillä kiinnitetään lukijan huomio. Tutkimuskysymyksiäni on kaksi:

- 1) Millaisia rakenteellisia piirteitä otsikkotestauksessa menestyneissä otsikoissa esiintyy?
- 2) Millaisia viestinnällisiä funktioita menestyneet rakenteet toteuttavat modaalisuuden ja informaatorakenteen näkökulmasta?

Koska verkko-otsikoita kuvataan polveileviksi (Kielitoimiston ohjepankki, s.v. *otsikot*) ja koska Sairasen (2012) aineistossa tämä otsikkotyyppejä korostuu, uskon, että myös omassa aineistossani esiintyy eniten kertovia otsikoita, erityisesti yhdistelmäotsikoita. Hypoteesini on, että näissä otsikoissa lukijaa pyritään houkuttelemaan siten, että yhdistelmäotsikon toinen osa on esimerkiksi leimaotsikko tai fragmentti, joka tarjoaa nopeasti lukijalle käsityksen artikkelin aiheesta. Toinen osa saattaa olla esimerkiksi täydellinen lause, joka täydentää otsikkoa houkuttelevalla lisätiedolla. Koska Vahteran (2009) tutkimille otsikoille tyypillistä on finiittiverbin tai sen täydennysten puuttuminen, uskon, että myös omassa aineistossani esiintyy erityisesti tällaisia fragmentteja tai kvasifragmentteja. Koska verkko-otsikot pyrkivät houkuttelevuuteen, oletan, että aineistoni otsikoissa esiintyy runsaasti modaalisuutta, jonka avulla otsikon kiinnostavuutta voidaan lisätä. Informaatorakenteen uskon kytkeytyvän tiiviisti siihen, millaisia rakennetyyppejä otsikoissa esiintyy. Esimerkiksi yhdistelmäotsikoiden eri osilla saattaa olla hyvin erilaisia funktionaalisia tehtäviä.

1.4 Käsitteelliset rajaukset

Media tarkoittaa tiedotusvälineitä ja joukkoviestintäkanavia, esimerkiksi lehtiä, radiota ja televisiota (KS, s.v. *media*). Kuvaan käsitteellä tutkimuksessani erityisesti sanomalehtiä sekä niiden verkkoversioita. Otsikko tarkoittaa lehtikirjoituksen, kirjan, luvun tai muun vastaavan nimeä (KS, s.v. *otsikko*). Vaikka Vahteran (2009) otsikkotyypittely on alun perin kehitetty printtiotsikoiden tarkasteluun, pidän sitä soveltuvana myös verkko-otsikoiden tutkimukselle. Printtiotsikoiden tyypittely tarjoaa toimivan teoreettisen lähtökohdan, jonka avulla on mahdollista havaita myös verkko-otsikoissa toistuvia elementtejä. Printtiotsikoiden tutkimuksesta saatu tyypittely on hyödyllinen vertailukohta ja ponnahduslauta verkko-otsikoiden tutkimukselle.

On syytä täsmentää, että tutkimuksessa ei ole tarkoitus tarkastella yksittäisten toimittajien tekemiä ratkaisuja otsikoissa. Artikkelin otsikkoa ei välttämättä ole päättänyt tai edes keksinyt artikkelin kirjoittaja itse, sillä toimitusprosessissa otsikoista vastaa usein vaihtuva

verkkotoimittaja tai muu jutun lopullisesti julkaiseva toimittaja. Lukijalla tarkoitan tutkimuksessani kaikkia verkossa otsikolle altistuvia lukijoita, en pelkästään Satakunnan Kansan tilaajia. Kuka tahansa voi klikata artikkelin auki, vaikka leipäteksti olisi maksumuurin takana.

Puhun tutkimuksessani menestyneistä otsikoista, joilla viitataan otsikkotesteissä eniten klikattuihin otsikoihin. Tällä menestyksellä tarkoitan yksinomaan klikkausten määrää, enkä ota huomioon esimerkiksi otsikon sisältöä, laatua, aihetta tai sitä, antaako se osuvan kuvan leipätekstistä. Aineistoni data taas kuvastaa maakuntalehden otsikointikäytäntöjä. Satakunnan Kansa on alueensa suurin maakuntalehti, ja se tavoittaa viikoittain 90 prosenttia Satakunnan yli 15-vuotiaista (KMT 2025, Tulokset ja yhteenveto). Otsikoille altistuu siis heterogeeninen joukko erilaisia ihmisiä, mikä vahvistaa aineiston edustavuutta. Tuloksia on mahdollista vertailla esimerkiksi muiden maakuntalehtien verkko-otsikoihin.

1.5 Tutkimuseettisiä kysymyksiä

Tutkijapositioni on tutkittavan aiheen ja aineiston kannalta poikkeuksellinen. Olen töissä Satakunnan Kansassa sekä kirjoittavana toimittajana että verkkotoimittajana, ja työskentelen otsikkotestityökalun parissa säännöllisesti töissä ollessani. Varmistaakseni tutkimuksen eettisen kestävyuden sekä aineiston käsittelyn luotettavuuden, olen kerännyt otsikkotestidataa sellaiselta ajanjaksolta, kun en itse ole ollut töissä verkkotoimituksessa. Joskus artikkeleita saatetaan julkaista viiveellä, mutta olen varmistanut, ettei aineiston otsikoissa esiinny itse kirjoittamiani vaihtoehtoja. Koska tarkastelen otsikoinnin ilmiötä tämän kaksoisroolin kautta, tunnen käytännöt hyvin. Tämä on toisaalta etu aineiston ja kontekstin syvässä ymmärtämisessä, mutta toisaalta asema voi luoda ennako-oletuksia esimerkiksi siihen, millaisia otsikointiratkaisuja pidän tavanomaisina tai toimivina. Olen pyrkinyt tiedostamaan tämän asetelman aineistoni analyysissä, ja tutkimuksessa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita.

Tutkimuksessa ei ole tarkoitus arvostella yksittäisten toimittajien tekemiä ratkaisuja. Tutkimustuloksia voidaan toivottavasti hyödyntää kielentutkimuksessa sekä toimituksellisessa työssä mahdollisesti otsikoinnin kehittämiseen. Olen tehnyt aineiston kannalta muutamia rajoituksia, joilla varmistan datan asianmukaisen käsittelyn. En esimerkiksi mainitse liikesalaisuuden piiriin kuuluvia klikkimääriä työssäni lainkaan. Datan käyttöön olen saanut kirjallisen luvan työnantajaltani, ja esittelen aineistoni käytön rajoituksia tarkemmin luvussa kolme.

2 Teoreettinen tausta

Tässä luvussa tarkastelen otsikoita tekstilajina ja esittelen erilaisia otsikkotyyppejä. Lisäksi avaam funktionaalisuuden käsitettä ja kuvaan modaalisuuden ja informaatorakenteen teoreettista taustaa. Hyödynnän tutkimuksessani Ralf Vahteran (2009) otsikkotyypittelyä sekä M. A. K. Hallidayn kehittämää systeemis-funktionaalista kieliteoriaa, jossa kieltä tarkastellaan erilaisten metafunktioiden kautta.

2.1 Otsikko, lause ja lauseke

Ralf Vahtera (2009, 12) määrittelee väitöskirjassaan, että ”otsikot ovat syntaktisesti artikkelin irrallisia osia”, joiden tarkoituksena on herättää mielenkiinto ja tarjota ensikäsitys artikkelin sisällöstä. Verkkouutisten otsikot voivat olla pitkiä ja polveilevia, mutta niiden keskeinen tavoite on saada lukija kiinnostumaan artikkelista. (Kielitoimiston ohjepankki, s.v. *otsikot*.) Vaikka verkkoympäristö ei rajoita otsikointia merkkimäärän osalta yhtä paljon kuin painettu lehti, korostuu hyvän otsikon merkitys verkossa entisestään. Lukija tekee päätöksen artikkelin avaamisesta usein pelkästään otsikon avulla. Koska sanomalehtiotsikot muodostavat oman kielellisen erityisalueensa, jossa voidaan poiketa yleiskielen lauserakenteista, on tärkeää määrittellä, mitä lausekkeella ja lauseella tarkoitetaan.

Lauseke on sanojen muodostama kokonaisuus, joka nimetään sen edussanan sanaluokan mukaisesti. Myös yksittäinen sana voi olla lauseke. Lausekkeita voivat olla substantiivilauseke (NP), adjektiivilauseke (AP), adpositiolauseke (PP), adverbilauseke (AdvP), infinitiivilauseke (InfP) ja partisiippilauseke (PartisP). Lauseke on yhtäjaksoinen rakenne, joka voi saada erilaisia laajennuksia. Laajennukset voivat olla joko edussanaa luonnehtivia määritteitä tai sanan edellyttämiä täydennyksiä. Täydennykset ovat siis sanan valenssin kannalta pakollisia, määritteet valinnaisia. (VISK § 439.) Substantiivilausekkeen edussana voi substantiivin lisäksi olla pronomini tai numeraali, joka käyttäytyy lausekkeen edussanana substantiivin kaltaisesti (VISK § 442).

Lause on sanoista ja lausekkeista koostuva rakenteellinen kokonaisuus, jonka ytimenä on finiittiverbi (VISK § 864). Iso suomen kielioppi esittää, että lausumat, joista finiittiverbi puuttuu, ovat rakenteellisesti vajaita, vaikka ne olisivatkin ymmärrettäviä ja kontekstissaan viestinnällisesti riittäviä. Lauseiksi vajaita mutta kontekstissaan riittäviä lausumia voivat olla esimerkiksi erilaiset lausekkeet tai niiden liitot, joihin ei kuulu persoonamuotoista verbiä mutta joita ei voi kontekstissa tulkita myöskään elliptisiksi lauseiksi. (VISK § 879.)

Katja Västi (2014) on tutkinut finiittiverbittömiä lauseita. Väitöskirjansa viimeisessä osa-artikkelissa hän pohtii erityisesti sitä, miten erilaiset semanttiset roolit, kuten tekijä ja vastaanottaja, voidaan tulkita verbittömissä rakenteissa. Tutkimuksessaan hän on havainnut, että semanttiset roolit eivät riipu pelkästään verbistä ja että verbittömät rakenteet ovat usein monimerkityksisiä eli polyseemisiä. Verbitön rakenne voi saada erilaisia tulkintoja tilanteen mukaan, ja rakenteen osat, esimerkiksi sijamuodot, adpositiot ja konteksti, voivat määrittää merkitystä ilman verbiäkin. (Mt., 535–537.)

Iso suomen kielioppi nimittää tällaisia rakenteita finiittiverbittömiksi lausumiksi, jotka ovat yleisiä erityisesti otsikko- ja kuvateksteissä: ”Näille on ominaista, että adverbialina toimivan lausekkeen suuntaa ilmaiseva sijapäätte tai adverbi osoittaa yksin lauseen elementtien välistä suhdetta” (VISK § 880). Tällainen sijapäätteellä suhdetta osoittava otsikko olisi esimerkiksi *Rehtorille huomautus laiminlyönnistä*, jossa allatiivin sijapäätteellä ilmaistaan, että rehtori on saanut huomautuksen. Tyypillisiä otsikoissa ovat lisäksi ilmaukset, jotka täydentyisivät lauseiksi, jos niihin lisättäisiin *olla*-verbi tai jokin muu kontekstista pääteltävä verbi (VISK § 880).

2.2 Otsikkotyypit

Ralf Vahtera (2009) on tarkastellut otsikoiden kielioppia väitöskirjassaan. Tutkimukseen on otettu suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtiotsikoiden syntaktis-semanttisia rakenne-eroja. Myöhemmin Vahteran otsikkoluokittelua on hyödyntänyt esimerkiksi Ilari Sairanen (2012), joka on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan otsikoiden ja uutistekstien kielellisten piirteiden suhdetta iltapäivälehtien verkkouutisissa. Sairasen tutkimus analysoi otsikoita niiden funktioiden kautta. Hyödynnän Vahteran luokittelua omassa tutkimuksessani, ja sovellan jaottelutyyppejä hieman Sairasen tavoin: jätän pois eritteleviä luokkia, jotka ovat Vahteran lauseopillisessa lähestymistavassa perusteltuja mutta eivät tuo tähän tutkimukseen lisäarvoa. Luokittelen otsikkoni syntaktis-semanttisten ominaisuuksien perusteella leimaotsikoihin, kertoviin otsikoihin sekä huudahdus- ja puhutteluotsikoihin. Kertovat otsikot jaottelen edelleen täydellisiin lauseisiin, fragmentteihin, kvasifragmentteihin sekä yhdistelmäotsikoihin. Lisäksi sovellan Vahteran otsikkotyyppejä tarkastellessani sitä, millaisista erilaisista osista yhdistelmäotsikot koostuvat.

Vahtera (2009, 323–329) kuvaa leimaotsikoksi yksilausekkeisia otsikoita, jotka nimeävät aiheen, mutta eivät kuvaile tapahtumaa. Leimaotsikko on yleensä substantiivilauseke, joka ilmaisee tekstin käsittelemän aiheen hyvin tiiviisti. Otsikkotyyppi eroaa kertovista otsikoista

siten, että leimaotsikot ilmaisevat oliota, kun taas kertovat otsikot osoittavat prosesseja. Joissain tapauksissa näiden kahden tyyppin erottaminen voi olla haastavaa. Erityisesti yksiosaiset ei-lausemaiset otsikot, jotka esiintyvät esimerkiksi taivutettuina, saattavat ilmentää olion sijasta jonkinlaista prosessia. Taivuttaminen tai esimerkiksi joidenkin määritteiden käyttö voi antaa otsikolle lausemaisia piirteitä. (mt., 1, 327, 333–334.) Muun muassa partitiivimuotoinen *Otsikoiden rakenteita* ilmaisee olion sijasta ennemmin relaatiota [*Nämä ovat*] *otsikoiden rakenteita* tai toisaalta *Vielä otsikoiden rakenteesta* kuvaa prosessuaalista tapahtumaa, jossa kirjoittaja aikoo kertoa otsikoiden rakenteesta vielä jotain jo aiemmin mainitun lisäksi.

Kertova otsikko on toinen luokittelun pääotsikkotyyppi. Se sisältää muihin otsikkotyyppeihin verrattuna kieliopillisesti täydellisemmän lauseen, ja se kuvaa prosessia. Kieliopillisesti tavallisin kertova otsikko on täydellinen lause, jossa on kaikki lauseen pakolliset jäsenet eli finiittiverbi sekä valenssin mukaiset täydennykset. (Vahtera 2009, 64.) Esimerkki tällaisesta otsikosta voisi olla *Otsikot jaetaan kolmeen pääluokkaan*. Lisäksi kertovat otsikot voidaan luokitella epätäydellisiin lauseisiin, joita ovat fragmentit ja kvasifragmentit (mt., 65–66).

Fragmentit ovat otsikoita, jotka korostavat tapahtumaa ja toimintaa eli niin kutsuttua prosessuaalista relaatiota. Fragmentissa jokin osarakenne on yksinkertaistettu eli skemaattinen. Huomionarvoista on se, että fragmentti saattaa ensivilkaisulla muistuttaa täydellistä lausetta, jos mukana on finiittiverbi ja sen täydennykset. Otsikosta saattaa puuttua täydelliseen lauseeseen verrattuna esimerkiksi objekti, adverbiaalitäydennys tai molemmat, subjekti, finiittiverbi tai useampi kuin yksi lauseenjäsen. (Vahtera 2009, 70.) Fragmenteille ominaista on se, että lukija pystyy päättelemään lauseen puuttuvan osan tai ainakin hahmottamaan todennäköisen vaihtoehdon sen tilalle. Tätä lukijan tekemää päättelyä kutsutaan spesifioinniksi. Tyypillisiä fragmentteja ovat usein kopulattomat lauseet, joiden tulkitseminen on yleensä yksiselitteistä. Tällöin lauseen syntaktinen rakenne antaa riittävät mahdollisuudet spesifioida otsikon puuttuva osa, esimerkiksi rakenteessa *Tärkeintä [on] muistaa hengittää*. Spesifioinnin helppous vaihtelee kuitenkin lukijan taustatiedoista riippuen. Tietyt tilanteisesti skemaattiset otsikot voivat jäädä lukijalta ymmärtämättä, mikäli oletettua taustatietoa artikkelin aiheesta ei ole. Esimerkiksi urheiluaiheisissa otsikoissa tämä on yleistä. (mt. 334–335.)

Kvasifragmentit muistuttavat fragmentteja, mutta niissä lauseen täydentäminen ei onnistu yhtä luontevasti (Vahtera 2009, 241). Fragmentissa puuttuva osa on pääteltävissä suhteellisen

yksiselitteisesti, kun taas kvasifragmentissa vaihtoehtoja voi olla useita. Esimerkiksi finiittiverbitöntä otsikkoa *Kaverille koruja Porissa* ei voi spesifioida yksiselitteisesti, vaan paikalle sopii muun muassa *tehtiin*, *ostettiin* tai *annettiin*. Vahtera korostaa, että kvasifragmenttiset rakenteet eivät ole virheellisiä, vaan ne ovat pelkistettyjä ilmauksia, jotka perustuvat johonkin kielen peruslausetyyppiin. Jokin osa lauseesta on jätetty ilmaisematta, mutta kokonaisuus on silti ymmärrettävissä. Fragmenttiset ja kvasifragmenttiset rakenteet voidaan nähdä toistensa jatkumona, eikä niiden erottamiseen ole olemassa selkeitä kriteerejä. (Mt., 242.)

Yhdistelmäotsikot ovat rakenteita, joissa yhdistyy vähintään kaksi syntaktisesti erilaista rakennetta (Vahtera 2009, 317). Vahtera nojaa yhdistelmäotsikon määrittelyssä Antero Niemikorven (1994, 96) esittämään lehtiotsikoiden jaottelutapaan, jossa otsikot on jaettu täydellisiin lauseisiin, fragmentteihin sekä niiden yhdistelmiin. Esimerkki samassa otsikossa esiintyvistä syntaktisesti erilaisista rakenteista olisi johtolauseityyppinen ilmaus *Asiantuntija varoittaa: Helle kovenee*. (Vahtera 2009, 317–319.) Niemikorven luonnehdinnasta ei selviä, voivatko yhdistelmäotsikot sisältää muunlaisia aineksia kuin referointia tai johtolauseita, mutta Vahtera on laskenut omassa aineistossaan esiintyvät peräkkäiset ei-rinnasteiset rakenteet yhdistelmäotsikoiksi (mt., 317). Toimin näin myös omassa tutkimuksessani.

Koska Vahteran tutkimus käsittelee printtiotsikoita, siinä ei ole tarvinnut tehdä rajanvetoa tiettyjen verkko-otsikoille tyypillisten rakenteiden suhteen. Verkko-otsikoille ominaista on se, että sama otsikko sisältää monta erilaista täydellistä tai epätäydellistä lausetta. Osat on usein erotettu välimerkillä, esimerkiksi ajatusviivalla, kaksoispisteellä tai pilkulla. Olen päätenyt tarkastelemaan kaikkia tällaisia otsikoita omassa tutkimuksessani yhdistelmäotsikoina, sillä erilaiset lausemaiset rakenteet saattavat toteuttaa erilaisia funktionaalisia tehtäviä. Tämä mahdollistaa otsikoiden eri osien tarkastelun informaatorakenteen analyysin yhteydessä.

Huudahdus- ja puhutteluotsikot eivät lukeudu luontevasti leimaotsikoiden tai kertovien otsikoiden alle. Huudahdus on niin lyhyt, ettei se täytä fragmentin tai kvasifragmentin piirteitä, eikä sitä voi luontevasti täydentää lauseeksi. Toisaalta se on ”oman tekstifunktionsa kannalta täydellinen”. (Vahtera 2009, 331.) Omassa verkkoartikkeleista koostuvassa aineistossani huudahdukset voivat esiintyä käytännössä vain osana yhdistelmäotsikkoa *Oho! Kuvottava ilmestys uimarannalla*. Ne toimivat tyypillisesti huomion herättäjinä, mutta eivät itsenäisesti tarjoa varsinaisesti uutisellista sisältöä. Määrittelen puhutteluotsikoksi tutkimuksessani sellaiset otsikot, joissa ilmaisu osoitetaan selkeästi jollekin vastaanottajalle.

Tällaisia voivat olla esimerkiksi kyselyt *Opettaja, kerro meille työstäsi*. Joissain otsikoissa saatetaan puhutella lukijaa esimerkiksi imperatiivimuodolla *Katso kuvat*, mutta Vahtera on rajannut tällaiset otsikot puhutteluotsikoiden ulkopuolelle (mt., 331). Toimin näin myös omassa tutkimuksessani.

2.3 Systemis-funktionaalinen kieliteoria

Tutkin aineistoani kriittisen tekstintutkimuksen avulla, ja käytän taustateorianani M. A. K. Hallidayn kehittämää systemis-funktionaalista kieliteoriaa. Se on kielitieteen suuntaus, jossa kieli nähdään sosiaalisena toimintana. Kielen avulla ihmiset rakentavat merkityksiä vuorovaikutuksessa osana yhteisöä. Kieli ei siis ensisijaisesti ole yksilön mielensisäinen kognitiivinen järjestelmä, vaan väline, jolla tuotetaan ja jaetaan merkityksiä sosiaalisessa todellisuudessa. (Luukka 2002, 90–91.) Systemisyys tarkoittaa sitä, että kielen nähdään olevan valintajärjestelmä. Kielen sanat tai rakenteet eivät ole sattumanvaraisia, vaan kieli on sarja käyttäjänsä tekemiä valintoja. (Halliday 1985, xvii.) Otsikoiden yhteydessä tämä tarkoittaa sitä, että valitut otsikkorakenteet palvelevat tiettyjä tavoitteita, esimerkiksi lukijan huomion herättämistä ja artikkelin aiheen tiivistämistä.

Systemis-funktionaalinen kieliteoria tarkastelee kieltä funktionaalista näkökulmasta. Funktionaalisuudella tarkoitetaan tekoja ja merkityksiä rakentavia toimintoja, mutta Hallidayn teoriassa käsite pyrkii kuvaamaan näitä toimintoja laajemmin kuin vain erilaisina kielenkäytön tapoina. Kieltä pyritään kuvaamaan mahdollisimman luonnollisissa käyttötilanteissa. (Luukka 2002, 101–102.) Hallidayn (1985) lähtöajatus on, että kieli on muodostunut sosiaalisten tilanteiden muovaamana. Kielenkäytön tavat jäsenetään kielen systemisinä ominaisuuksina, jotka ovat kehittyneet kielenkäyttäjien luomassa jatkumossa. Kieli on kehittynyt vastaamaan ihmisten tarvetta välittää merkitystä, ja kielen muoto on kehittynyt kielen tehtävän seurauksena. (mt., xiiv–xiv.) Koska kaikkien kielellisten tekojen ja käyttötilanteiden kuvaaminen olisi mahdotonta, Halliday on luonut tarkastelun avuksi metafunktion käsitteen. Metafunktioiden avulla konkreettiset kielelliset ilmaukset voidaan kuvata kielen systeemin tasolla. Ne tarjoavat välineen tarkastella, kuinka kielelliset valinnat voivat toteuttaa erilaisia merkitystehtäviä samanaikaisesti. (Luukka 2002, 101–102.) Esittelen metafunktiot ja niiden merkityksen tutkimukseni kannalta seuraavassa alaluvussa.

2.4 Metafunktiot

Metafunktiot jaotellaan kolmeen tyyppiin: ideationaaliseen, interpersonaaliseen sekä tekstuaaliseen. Niiden tavoitteena on kuvata kielen käyttöä systeemin tasolla. Kielellä on

Hallidayn mukaan kolme perustehtävää: se kuvaa maailman hahmottamista, osallistaa kielenkäyttäjää osaksi maailmaa ja rakentaa tekstejä. (Luukka 2002, 102.) Ideationaalinen metafunktio kuvaa näistä ensimmäistä eli sitä, millaisin kielellisin keinoin ilmaisemme kokemuksiamme ja jäsenämme mielikuviamme maailmasta sekä sen prosesseista. Keskeisiä keinoja ovat esimerkiksi sanavalinnat ja lauseet, joissa verbillä kuvataan osallisten rooleja. (Halliday 1985, 53, 101.) Ideationaalisen metafunktion avulla kielenkäyttäjät voi jäsentää, kuvata, nimetä ja luokitella havaitsemaansa todellisuutta (Luukka 2002, 102). En tarkastele ideationaalisia piirteitä omassa tutkimuksessani.

Toinen metafunktio on interpersonaalinen, jonka avulla kieltä voidaan tarkastella siitä näkökulmasta, miten se osallistaa kielenkäyttäjää osaksi maailmaa. Metafunktiolla voidaan kuvata vuorovaikutussuhteita ja ilmaista asenteita, mielipiteitä, tunteita ja arviointia. Kieli mahdollistaa erilaisten roolien kuvaamisen. Tilanteissa on usein esimerkiksi tiedon esittäjä ja vastaanottaja. Toisaalta metafunktion kautta voi tarkastella sitä, millä tavoin kielenkäyttäjät asennoituu sanottavaansa. Tapahtuma voi olla esimerkiksi totuudellinen, todennäköinen tai toivottava. (Luukka 2002, 102–103.) Interpersonaalinen metafunktio on oman tutkimukseni kannalta hyvin kiinnostava. Sen avulla pystytään tarkastelemaan, miten lukijaa yritetään houkutella kiinnostumaan otsikosta. Interpersonaalisen metafunktion näkökulmasta tutkin sitä, miten modaalisuutta ilmaistaan otsikoissa. Modaalisuudella tarkoitetaan asianteilan todenmukaisuuden tai sen toteutumismahdollisuuksien arviointia. Modaalisilla kielenaineilla voidaan esimerkiksi ilmaista, että tapahtuma on varma, välttämätön, todennäköinen, pakollinen tai toivottava. Modaalisuutta ilmaisevia kielenaineita ovat esimerkiksi modukset, modaaliset lausetyypit, modaaliset adverbit ja partikkelit sekä modaaliset adjektiivit. (VISK § 1551.)

Iso suomen kielioppi jaottelee modaalisuuden kolmeen tyyppiin: dynaamiseen, deonttiseen sekä episteemiseen. Dynaaminen modaalisuus tarkoittaa ”fyysistä mahdollisuutta ja kykyä tai välttämättömyyttä ja pakkoa toimia.” Sitä voidaan ilmaista erityisesti modaaliverbeillä sekä muilla verbirakenteilla tai modaalisilla adjektiiveilla. Mahdollisuutta kuvaavat esimerkiksi *pystyminen* ja *ehdiminen*, välttämättömyyttä *joutuminen* ja *täytyminen*. Deonttinen modaalisuus ilmaisee lupaa tai velvollisuutta. Se liittyy joko kielenkäyttäjän omaa tahtoa tai puheyhteisön normeja koskevan luvan tai velvollisuuden ilmaisuun. Deonttista modaalisuutta voidaan ilmaista muun muassa modaaliverbeillä *voida* ja *saada*. Lisäksi esimerkiksi imperatiivimoduksen käskyllä voidaan ohjailla tai ilmaista velvollisuutta: *katso kuvat*. (VISK § 1554.)

Episteeminen modaalisuus kuvaa asiantilan mahdollisuutta, todennäköisyyttä tai varmuutta. Se kuvaa kielenkäyttäjän uskoa, tietoa tai päätelmiä. Episteemiset ilmaukset sijoittuvat mahdottomuuden ja varmuuden väliseen jatkumoon, ja episteemisiä ilmaisukeinoja ovat esimerkiksi kysymyslauseet ja modaaliverbit *saattaa* ja *taitaa*. (VISK § 1556.) Tarkastelen aineistostani erityisesti sitä, millaisin kielenaineiksin otsikoissa ilmaistaan esimerkiksi varmuutta, epävarmuutta, velvollisuutta ja mahdollisuutta. Pohdin, millaisin keinoin modaalisuus ohjaa lukijan tulkintaa.

Kolmas metafunktio, jonka kautta kielenkäyttöä voidaan tarkastella, on tekstuaalinen. Se mahdollistaa jäsenellyn ja rakenteellisen tekstin luomisen satunnaisten virkejonojen sijasta. (Luukka 2002, 103.) Tekstuaalisen metafunktion kannalta oleellista on se, missä järjestyksessä tieto esitetään. Teema-reema-rakenne esittää, miten informaatio järjestetään lauseessa. Lausetason tarkastelussa teemalla tarkoitetaan lauseen alkuosaa ja siinä esitettyä informaatiota. Teema on aloitus, joka kuvaa, mistä lauseessa kerrotaan. Reema on sitä seuraava osa, jolla täydennetään teemalla aloitettu lause. (Halliday 1985, 38–39.)

Teemaa ja reemaa voidaan kuitenkin tarkastella myös laajemmin useiden lauseiden kokonaisuuksissa eli lausekomplekseissa. Kun tarkastellaan monen lauseen yhdistelmiä, teemapaikka voi myös olla kompleksin aloittava kehyslause², jossa nimetään jokin ilmiö. Tällöin täydentävällä lauseella esitetään nimetystä aiheesta jotain uutta tietoa. Jossain tapauksissa täydentävä lause on lausekompleksissa teemapaikalla. Tällöin informaatiorakenne ei ole tunnusmerkkinen, vaan aihetta täydentävän lauseen sisältö on nostettu lausekompleksin alkuun. (Halliday 1985, 56–58.) Yksiosaisten otsikoiden kohdalla tarkastelen teema-reemarakennetta lausetasolla. Moniosaisten otsikoiden kohdalla siirrän tarkastelun painopisteen siihen, mikä otsikon lauseista kehystää aiheen ja mitkä osat täydentävät tätä kehystä. Lisäksi tutkin, millaisia funktionaalisia piirteitä näillä täydentävillä lauseilla on suhteessa kehyslauseeseen. Nimitän tutkimuksessani lineaarisiksi informaatiorakenteeksi niiden yhdistelmäotsikoiden rakennetta, joissa kehyslause aloittaa otsikon. Vastaavasti kutsun käänteisen informaatiorakenteen otsikoiksi niitä, jossa lausekompleksi alkaa informaatiota täydentävällä lauseella.

Kaikki kolme metafunktiota kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa ja ovat osittain päällekkäisiä. Luukka (2002, 103) kuvaa, että ”kielisyteemit eivät siis kerro vain konkreettisista,

² M. A. K. Halliday (1985) käyttää nimityksiä *head clause* (dominant) sekä *modifying clause* (dependent). Omassa tutkimuksessani kutsun rakenteita kehyslauseeksi sekä täydentäväksi lauseeksi.

yksittäisistä kielellisistä teoista vaan kyse on kielisysteemin jaosta kolmeen osa-alueeseen”. Hän lisää, etteivät metafunctiot ole toisistaan irrallisia, sillä jokainen ilmaus sisältää aina ideationaalisen, interpersonaalisen ja tekstuaalisen merkityksen (Mt., 103).

Tarkastelen tutkimuksessani metafunctioita rajatusti siten, että huomioin otsikkokielelle tyypillisimpiä piirteitä. Olen rajannut analyysini keskittymään sellaisiin kielellisiin näkökulmiin, jotka ovat aineistoni otsikoissa toistuvia ja funktionaalisuuden tarkastelun kannalta keskeisiä. Tiivistetysti tarkastelen siis interpersonaalista metafunctiota modaalisuuden näkökulmasta ja tekstuaalista metafunctiota informaatorakenteen avulla. Analyysilleni hedelmällistä on esittelemieni otsikkotyypien ja metafunctioiden yhdistäminen. Otsikkotyypit kuvaavat otsikoiden rakenteellisia ominaisuuksia, ja metafunctiot tarjoavat välineen otsikoiden merkitysten tarkasteluun. Pysin analyysissäni selvittämään, voidaanko rakenteelliset ratkaisut yhdistää siihen, millaisia viestinnällisiä tehtäviä otsikot toteuttavat. Seuraavassa luvussa esittelen, millaisia rajoituksia olen tehnyt aineistoni suhteen ja millä menetelmillä olen taulukoinut ja analysoinut saamaani dataa.

3 Aineisto ja menetelmä

Tutkimukseni aineisto on koostettu Satakunnan Kansan toimituksen otsikkotestaustyökalun tuloksista. Otsikoita kilpailutetaan toimituksessa niin, että toimittaja kirjoittaa jutulleen monta vaihtoehtoista otsikkoa, joita otsikkotestaustyökalu tarjoaa lukijoille tasaisesti. Jutun lopulliseksi otsikoksi valitaan lopulta testauksen klikatuin otsikko eli se, joka on tuonut artikkelille eniten lukijoita. Klikkien eli saavutettujen lukijoiden määrä on Satakunnan Kansan salattua sisäistä tietoa. Otsikkotestaustyökalu näyttää klikkausten lukumäärän kuitenkin vain hetkellisesti, joten lopullista dataa juttujen tavoittavuudesta ei käsitellä. Olen saanut yritykseltä kirjallisen luvan tutkimusaiheeseen ja otsikkotestaustyökalun aineiston käyttöön. Otsikkotestaustyökalu on sama kaikissa Sanoma-konsernin sanomalehdissä, joten saman työkalun tuloksia hyödyntävät myös esimerkiksi Helsingin Sanomat, Aamulehti ja Ilta-Sanomat.

Tutkimuksessani hyödynnetään laadullista aineistopohjaista kielentutkimusta, jonka Luodonpää-Manni ja Ojutkangas (2020, 414–415) määrittelevät ”aitojen kielenkäyttöaineistojen syvällisenä tarkasteluna, jonka tavoitteena on tutkimuskohteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen”. He toteavat, että laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus sopii erityisesti sellaisille tutkimusaiheille, joissa ilmiöt ovat monitahoisia ja niitä halutaan tarkastella syvällisesti ja kattavasti. Menetelmä sopii omaan tutkimukseeni erityisesti siksi, että otsikoiden kielellisiä piirteitä on mielekästä tarkastella monesta näkökulmasta. Yhdistän tutkimuksessani otsikoiden rakenteen tarkastelua syntaktis-semanttisen otsikkotyypittelyn avulla ja funktionaalisuuden analysointia systeemifunktionaalisen kieliteorian metafunktioiden näkökulmasta.

Olen saanut toimituksesta tarkasteltavaksi dataa vuonna 2026 julkaistujen artikkelien otsikkotesteistä, ja olen rajannut omaan tutkimusaineistooni 50 testiä, jotka on teetetty Satakunnan Kansan verkkosivuilla julkaistuille artikkeleille. Otsikkotestaustyökalussa ei pysty rajaamaan eri artikkelityyppien tai eri toimittajien tuloksia erikseen, joten olen valinnut otokseeni 50 tammikuussa peräkkäin julkaistua testiä. Lisäksi olen varmistanut, ettei aineistossa ole otsikoita, jotka olen itse kirjoittanut tai joiden testauksessa olen ollut mukana. Näin pidän huolen siitä, etten tutki otsikoita tai testejä, joista minulla on jokin ennakoajatus. Tutkimukseni kannalta ei ole oleellista, montako kertaa yksittäistä artikkelia on lopulta luettu, ja koska lopulliset klikkauskäärät ovat salaista tietoa, olen tehnyt ratkaisun, etten mainitse klikkien lukumääriä analyysini yhteydessä. Jokainen voittajaotsikko on syntynyt

vertailukelpoisessa testissä, ja on siten lähtökohtaisesti lukijoita eniten kiinnostanut otsikko. On kuitenkin mahdollista voittaa otsikkotesti otsikolla, joka ei isossa mittakaavassa ole kovin kiinnostava. Testin voi periaatteessa voittaa esimerkiksi kahdella klikkauksella, jos vaihtoehto-otsikko on houkutellut vain yhden lukijan. Varmistaakseni aineistoni validiutta olen rajannut aineistostani pois sellaiset voittajaotsikot, joita on testauksen aikana klikattu alle 500 kertaa.

Olen koostanut aineistostani taulukon, johon olen listannut testissä parhaiten pärjänneet otsikot. Parhaiten pärjänneellä otsikolla tarkoitan eniten klikkauksia kerännyttä otsikkoa. Otsikkotesti mittaa QCTR:ksi kutsuttua piirrettä, joka on klikkausten määrän sekä lukuajan suhde. Suhdeluku ottaa huomioon sen, miten pitkään artikkelia on luettu klikkauksen jälkeen, joten testaustyökalun tarjoama virallinen voittaja ei välttämättä ole otsikko, joka on kerännyt eniten klikkauksia. Jos otsikko ei esimerkiksi vastaa lukijan mielikuvaa artikkelista, lukija saattaa lopettaa lukemisen nopeasti. Lisäksi jos lukija poistuu artikkelista hyvin nopeasti klikkauksen jälkeen, klikkausta ei lasketa lukukerraksi ollenkaan. Voittajaotsikko ei myöskään välttämättä ole artikkelin lopullinen otsikko, sillä joskus toimittajat saattavat esimerkiksi journalistisista syistä valita artikkelille heikommin pärjänneen otsikon. Koska oma tutkimukseni ei ota kantaa otsikoinnin eettisyyteen eli esimerkiksi siihen, miten hyvin otsikko vastaa sitä seuraavaa leipätekstiä, olen valinnut aineistooni ne otsikot, joita on klikattu eniten, ja kutsun niitä tutkimuksessani voittajaotsikoiksi.

Olen ensin luokitellut taulukkoon systemaattisesti jokaisen otsikon otsikkotyypin teorialuvussa kuvailemani Vahteran (2009) mallin mukaan. Tämän jälkeen olen tehnyt havaintoja metafunktion liittyvistä kielellisistä piirteistä. Interpersonaalisen metafunktion näkökulmasta olen kirjannut, sisältääkö otsikko modaalisuutta korostavia kielenaineiksia, ja tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta olen tarkastellut, missä järjestyksessä tieto esitetään otsikossa. Analyysi on laadullinen, ja se perustuu aineiston systemaattiseen luokitteluun sekä sitä seuraavaan tulkinnalliseen tarkasteluun. Tutkimuksen aineisto on tekijän hallussa.

4 Otsikoiden rakenne

Tässä luvussa tarkastelen, millaisia otsikkotyyppejä aineistostani löytyy. Olen jaotellut otsikoissa esiintyvät lauseet Vahteran (2009) malliin nojaten leimaotsikoihin, kertoviin otsikoihin sekä huudahdus- ja puhutteluotsikoihin. Kertovat otsikot olen luokitellut edelleen täydellisiin lauseisiin, fragmentteihin, kvasifragmentteihin ja yhdistelmäotsikoihin.

Otsikkotesteissä menestyneiden otsikoiden keskiarvoinen merkkimäärä on 84 merkkiä ja sanamäärä 12 sanaa. Kaikki tutkimusaineistoni otsikot ovat kertovia otsikoita, joista yhdistelmäotsikoiden luokkaan kuuluu jopa 42 tapausta. Loput kahdeksan ovat täydellisiä lauseita. Nimitän yhdistelmäotsikoiden eri osia analyysissäni osarakenteiksi.

Huomionarvoista on se, ettei aineistossani esiinny yhtäkään leimaotsikkoa, huudahdus- tai puhutteluotsikkoa itsenäisesti. Tällaisia lausekkeita esiintyy ainoastaan yhdistelmäotsikoiden alkuosina muutamassa otsikossa, mikä sopii hyvin hypoteesiini verkko-otsikoiden polveilevasta rakenteesta ja on linjassa myös Sairasen (2012) tutkimustulosten kanssa. Myös hänen aineistonsa kaikki otsikot olivat kertovia otsikoita.

Analyysilukuni etenee siten, että esittelen alaluvuissa ensin yksiosaisia rakenteita eli itsenäisiä täydellisiä lauseita, minkä jälkeen analysoin yhdistelmäotsikoita. Yhdistelmäotsikoiden yhteydessä käyn läpi, millaisia rakennetyyppejä otsikoiden eri osarakenteissa esiintyy. Olen soveltanut Vahteran käsitteitä yhdistelmäotsikoiden osien tarkastelussa.

4.1 Itsenäiset täydelliset lauseet

Täydellisiä lauseita esiintyy aineistossani itsenäisesti kahdeksan kappaletta. Se on toiseksi yleisin rakennetyyppi mutta silti selvästi harvinaisempi kuin yhdistelmäotsikko. Täydellisiä lauseita ovat yksilauseiset otsikot, joissa on selkeä finiittiverbi. Otsikko 1 on esimerkki tällaisesta rakenteesta.

(1) Yyterin kylpylä-hotelli pysyy kiinni myös tulevan kesän

Seitsemän aineistoni täydellisistä lauseista on ensimmäisen esimerkin kaltaisia väitelauseita. Lisäksi yksi otsikko on kysymyslause.

(2) Onko kansainvälinen kebabketju tulossa Poriin?

Otsikko alkaa finiittiverbillä, jossa on kysymystä osoittava kO-liitepartikkeli.

4.2 Yhdistelmäotsikoissa esiintyvät osarakenteet

Yhdistelmäotsikoita on aineistossani 42. 29 otsikossa on kaksi osarakennetta, 13:ssa kolme. Lähes jokaisessa otsikossa esiintyy ainakin yksi täydellinen lause, sillä yhtä tapausta lukuun ottamatta kaikissa yhdistelmäotsikoissa esiintyy vähintään yksi täydellinen lause. Kaikkiaan yhdistelmäotsikoissa esiintyvistä 97 osarakenteesta 87 on täydellisiä lauseita. Lisäksi osarakenteissa on yksi leimaotsikon kaltainen ilmaus, yksi huudahdus sekä kahdeksan fragmenttia tai kvasifragmenttia.

4.2.1 Täydellisten lauseiden yhdistelmät

Yhdistelmäotsikoista 33 on tapauksia, joiden kaikki rakenteet ovat täydellisiä lauseita. Tämä on merkittävä osuus, joka antaa vahvoja viitteitä siitä, että menestyneissä verkko-otsikoissa on tyypillisesti lauseelle pakolliset jäsenet, finiittiverbi sekä sen valenssin mukaiset täydennykset. Esimerkki kahden täydellisen lauseen yhdistävästä rakenteesta on otsikossa 3.

- (3) Porilaisesta liikenneopettajasta kasvoi tunnettu autoalan hahmo – Poriin palatessaan hän tarkastaa aina nämä erikoiset pysäköintimerkit

Täydellisistä lauseista 12 on sitaatteja. Ainoastaan kolme otsikkoa alkaa sitaatilla. Tavallinen toistuva otsikkorakenne on täydellinen lause, jota seuraa sitaatti.

- (4) Ahtaassa paikassa sijaitseva autopesula menee purkuun Porissa? – ”Suunnitteluprosessi voi nyt jatkua”

Esimerkissä 4 on erikoislaatuista se, että sen ensimmäinen osa on väitelause, johon on liitetty kysymystä osoittava kysymysmerkki. Loput täydelliset lauseet ovat väitelauseita.

Täydellisistä lauseista vain kymmenen on sivulauseita. Ne esiintyvät yleensä kolmiosaisissa yhdistelmäotsikoissa.

4.2.2 Fragmentit ja kvasifragmentit

Vahtera (2009, 72) toteaa väitöskirjassaan, että objektien ja adverbialien osalta skemaattisiksi jääviä otsikoita esiintyy hänen aineistossaan runsaasti. Subjektittomat otsikot ovat sen sijaan harvinaisia: niitä on hänen aineistonsa 3857 suomenkielisessä otsikossa ainoastaan 11. (mt., 7, 102 ja 118.) Oman aineistoni kannalta tämä on kiinnostava lähtökohta, sillä omassa aineistossani ei esiinny yhtäkään otsikkoa, jossa verbille pakollisia täydennyksiä olisi jätetty pois. Subjektittomia fragmentteja on aineistossani kaksi. Nämä molemmat ovat niin kutsuttuja nollasubjekttilauseita. VISK (§ 1350) toteaa, että nollasubjekttilause on usein niissä tilanteissa teematon, kun nollan mahdollistaa jokin yhdyslause, tyypillisesti sivulause.

Teatteriesityksestä kertovan esimerkin 5 sitaatissa on tällainen rakenne. Siinä on nollasubjekti alussa ja subjektiton passiivirakenne sivulauseessa.

- (5) Tootsie varmisti Porin teatterille kovat kävijälukemat – ”On harvinaista, että päästään tällaisiin täyttöasteisiin”

Esimerkki 6 on toinen otsikko, jossa *joutua*-verbi ei saa subjektia. VISK (§ 1352) toteaa, että nollasubjekti on tyypillinen myös sellaisille rakenteille, joissa merkitykseltään spesifit modaaliadverbit ilmentävät ”voimista erilaisten fyysisten tai mentaalisten edellytysten kannalta”. Juuri tällainen on välttämättömyyttä ilmaiseva *joutua*. Esimerkki on siinäkin mielessä mielenkiintoinen, että yhdistelmäotsikon ensimmäinen osa on fragmentti, josta puuttuu finiittiverbi. Rajanveto fragmenttisuuden ja kvasifragmenttisuuden välillä on haastavaa, mutta tässä otsikossa tulkitseen kontekstin kertovan, että virkaan palaaminen on *tapahunut*. Otsikko on aineistoni ainoa otsikko, joka ei sisällä yhtään täydellistä lausetta.

- (6) Paluu omaan virkaan lähes kymmenen vuoden jälkeen – ”Nyt joutuu katsomaan euroja ihan eri tavalla”

Kiinnostava esimerkki on otsikko 7, jossa lauseen aloittavassa NP-lausekkeessa ilmenee skemaattisia ominaisuuksia.

- (7) Satakunnan varatuin lainattiin ensimmäisenä, kun maakunnan uusi kirjasto aloitti toimintansa – katso porilaisten mietteitä uudesta kulttuuritalo Finistä

VISK (§ 642) määrittelee, että jos substantiivin määritteenä on superlatiivinen adjektiivi, vertailujoukko selviää subjektista. Esimerkin tapauksessa substantiivi on kuitenkin jätetty mainitsematta, ja otsikkoon on nostettu vain superlatiivinen määrite *varatuin*.

Lauseyhteydestä ilmenee kirjaston konteksti, mutta otsikon spesifiointi ei onnistu täysin luonnollisesti. Kyse voi olla kirjasta, pelistä, levystä tai mistä tahansa kirjastosta lainattavissa olevasta esineestä. Tällä perusteella olen määritellyt otsikon osaksi kvasifragmentteja, joissa yksiselitteinen täydentäminen ei onnistu luontevasti.

Aineistossani on muutamia otsikoita, joissa subjektia ei ole ilmaistu eksplisiittisesti, mutta joissa subjekti on sulautunut osaksi predikaattia. Koska toimija on siis lauseyhteydessä ilmaistu, olen jättänyt nämä tapaukset fragmenttisten otsikoiden ulkopuolelle. Lisäksi on kaksi otsikkoa, joissa subjekti on jätetty jostakin osarakenteesta pois, mutta koska näissä kyse on ennemminkin elliptisestä rakenteesta, jossa samasijainen subjekti on mainittu edellisessä osassa, en ole laskenut niitä mukaan fragmenttisiin otsikoihin. Subjektittomia lauseita ovat lisäksi kymmenen passiivimuotoista otsikkoa sekä kaksi imperatiiviotsikkoa. Olen tulkinnut

nämä otsikot osaksi täydellisiä lauseita, sillä niiden rakenteessa mikään osa ei ole jäänyt skemaattiseksi.

Finiittiverbi puuttuu muutamasta aineistoni otsikosta. Näissä tapauksissa tyypittely fragmenttisuuden ja kvasifragmenttisuuden välillä on osittain haastavaa erityisesti siksi, että yhdistelmäotsikoiden muut osat saattavat selittää kontekstia ja kaventaa spesifioinnin mahdollisuutta. Tämä ilmiö on fragmenttisuuden ja kvasifragmenttisuuden rajanvedon kannalta mielenkiintoinen. Yhdistelmäotsikon 8 jälkimmäinen osa on esimerkki fragmenttisia ominaisuuksia sisältävästä lauseesta.

(8) Alaikäistä poikaporukkaa epäillään törkeästä ryöstöstä Satakunnassa –
viitteitä suunnitelmallisuudesta

Vaikka kyseessä on partitiivimuotoinen substantiivilauseke, otsikon kuvaama prosessi erottaa otsikon loppuosan leimaotsikoista. *Viitteitä suunnitelmallisuudesta* implikoi prosessia, jossa poikaporukan väitetään suunnitelleen ryöstöä. Se on skemaattinen kopulalause, joka on Vahteran (2009, 126) mukaan finiittiverbittömien fragmenttien prototyyppi. Otsikosta on poistettu *olla*-verbi eli aines, jonka merkitys on semanttisesti epäolennaisin. Myös ilman sitä lukija pystyy päättämään lauseen merkityksen suhteellisen yksiselitteisesti. Esimerkin jälkimmäinen osa on täydennettävissä *viitteitä [on] suunnitelmallisuudesta*. Itsenäisenä rakenteena lausetta ei olisi mahdollista täydentää. Lukijalle ei selviäisi, missä on viitteitä suunnitelmallisuudesta. Lauseyhteys kuitenkin antaa ymmärtää, että jälkimmäisessä osassa viitataan todennäköisesti edellä mainittuun ryöstöön. Rakenne on tulkittavissa elliptiseksi, jossa toistamaton jäsen on erisijainen [*ryöstössä*] *viitteitä [on] suunnitelmallisuudesta*. Itsenäisenä selkeästi kvasifragmenttinen rakenne on siis yhdistelmäotsikon kontekstissa mahdollista tulkita myös fragmentiksi.

Toinen hieman vastaava kontekstiriippuvainen rakenne on yllättävää käännettä kuvaava otsikko 9, jossa ensimmäisen lauseen täydentäminen onnistuu suhteellisen luontevasti siksi, että toinen lause täydentää ensimmäisen osan informaatiota.

(9) Yllättävä käänne Satakunnan suurhankkeessa: Rakentaja romahti kesken urakan

Itsenäisenä ensimmäinen lause olisi kvasifragmentti. Lukija ei pysty täydentämään finiittiverbin paikalle yksiselitteistä vaihtoehtoa. *Yllättävä käänne* on saattanut esimerkiksi tapahtua tai sitten se on ehkä päinvastoin onnistuttu selättämään. Jälkimmäisen lauseen täsmennys kuitenkin määrittää, että yllättävä käänne on nimenomaan tapahtunut, sillä

rakentaja on romahtanut. Vaikka verbipaikalle on edelleen mahdollista sijoittaa erilaisia täydennyksiä, esimerkiksi *tapahtui*, *koettiin* tai *ilmeni*, ne ovat merkitykseltään läheisiä, mikä puoltaa lauseen tulkintaa fragmenttina.

Kaksi aineistoni yhdistelmäotsikoiden rakenteissa esiintyvistä kvasifragmenteista on selkeästi tulkittavissa kvasifragmenteiksi lauseyhteydestä riippumatta.

(10) ”Jotain yllätyksellistä ja elämyksellistä” – tällainen on uusi tapahtumien talo Porissa

Esimerkin 10 otsikko ei ole spesifioitavissa yksiselitteisellä finiittiverbillä. Sitaatista ei voi päätellä, onko puhuja esimerkiksi taloon tutustuva vieras, joka toivoisi talossa *järjestettävän* tulevaisuudessa jotain yllätyksellistä vai vaikkapa tapahtumajärjestäjä, joka lupaa tulevan viikon avajaiskonsertissa *tapahtuvan* jotain elämyksellistä.

4.2.3 Leimaotsikko ja huudahdus

Aineistoni yhdistelmäotsikoiden osarakenteena esiintyy yksi leimaotsikkomainen rakenne, joka aloittaa kolmiosaisen otsikon.

(11) Oikeus: Sata-alue irtisanoi tämän lääkäripariskunnan laittomasti – Konsulttikohun keskelle jääneet Anna ja Juha Jaatinen paljastavat nyt yllättävän kääntein

Yhdistelmäotsikon alussa ilmaistaan yksisanaisella NP:llä artikkelin konteksti, joka on lääkäripariskuntaa koskeva oikeudenkäynti. Substantiivilauseke nimeää tiiviisti artikkelin tulkintakehyksen ja kuvaa selkeästi prosessin sijaan oliota. Muut aineistoni leimaotsikkoa muistuttavat ilmaukset ovat rajatapauksia, joita Vahterankin (2009) mukaan voi olla haastava erottaa kertovista otsikoista. Niitä on kolme, mutta koska ne Vahteran määritelmän mukaisesti ilmentävät olion sijasta ennemmin prosessia, olen tyypitellyt ne kvasifragmenteiksi.

Aineistossani esiintyvä huudahdus on myös kolmiosaisen otsikon aloittava rakenne.

(12) ”Herranjestas” ajatteli Pasi Peltonen, kun hän vieraili taas Poriin saapuvien Ässien vahvistusten kämpässä

Kielitoimiston sanakirjan mukaan (KS, s.v. *herranjestas*) *herranjestas* on hämmästyttä tai kauhistusta ilmaiseva interjektio. Esimerkissä 12 tätä interjektiota seuraa johtolause, jossa kerrotaan, kuka huudahdusta on tässä tapauksessa ajatellut.

4.2.4 Kootusti

Menestyvät verkko-otsikot koostuvat tyypillisesti monista rakenteista, sillä yhdistelmäotsikot ovat aineistossani selkeästi merkittävin otsikkotyyppi. Toiseksi yleisin rakenne ovat täydelliset lauseet, joita on vain noin viidesosa yhdistelmäotsikoiden määrästä.

Yhdistelmäotsikoissa esiintyy yleensä vähintään yksi täydellinen lause, useissa tapauksissa otsikoiden kaikki osat ovat täydellisiä lauseita. Tämä tarkoittaa, että otsikoissa on tyypillistä ilmaista sekä persoonamuotoinen verbi että siihen liittyvät pakolliset täydennykset.

Fragmentiksi tai kvasifragmentiksi tulkittavia otsikkorakenteita esiintyy yhdistelmäotsikoiden osina kahdeksassa rakenteessa. Yleisin skemaattiseksi jäävä rakenne on finiittiverbi. Vain kahdessa otsikossa subjekti on skemaattinen. Yhdessäkään otsikossa finiittiverbin täydennyksiä ei ollut jätetty ilmaisematta. Huudahdus- ja leimaotsikot ovat harvinaisia rakenteita. Niitä esiintyy ainoastaan yhdistelmäotsikoiden aloitusrakenteessa kahdessa otsikossa. Puhutteluotsikoita ei esiintynyt aineistossani ollenkaan.

5 Otsikoiden funktionaaliset piirteet

Tässä luvussa keskityn tarkastelemaan otsikoita niiden funktionaalisuuden kautta. Tutkin otsikoiden viestinnällisyyttä erityisesti kahden metafunktion kautta. Interpersonaalisen metafunktion avulla tarkastelen otsikoiden modaalisuutta. Tekstuaalisen metafunktion näkökulmasta keskityn otsikoiden informaatorakenteeseen. Teen samalla havaintoja siitä, esiintyykö tarkastelemieni metafunktioiden ja edellisessä luvussa kuvaamieni otsikoiden rakenteen välillä havaittavia yhteyksiä.

5.1 Modaalisuus

Asiantilan varmuuden tai mahdollisuuden kuvaamista esiintyy implisiittisesti aineistossani runsaasti. Esimerkiksi tapahtuman ainutlaatuisuuden korostaminen kuvaa implisiittisesti, että tapahtuma on lähtökohtaisesti epätodennäköinen. Tällaista implisiittistä kuvailua esiintyy muun muassa otsikossa 13, jossa yrittäjä on *herättänyt henkiin* alan, jonka toiminta on jo kerran kuihtunut. Otsikosta voi epäsuorasti päätellä, että onnistuminen on ollut ainakin jossain määrin epätodennäköistä.

(13) 68-vuotias porilainen ryhtyi yrittäjäksi – herätti henkiin kerran jo kuopatun alan Satakunnassa

Jotta analyysini pysyy hallittavana ja rajaus selkeänä, olen rajannut epäsuorat modaalisuuden ilmaisut tarkasteluni ulkopuolelle. Keskityn siis sellaisiin rakenteisiin, joissa asian totuudenmukaisuutta tai toteutumismahdollisuuksia ilmaistaan eksplisiittisesti modaalisilla kielenaineiksilla. Tarkastelen näitä piirteitä dynaamisen, deonttisen ja episteemisen modaalisuuden käsitteiden avulla.

Huomionarvoista on, että aineistoni yksilauseiset väitelauseotsikot eivät juurikaan sisällä modaalisia piirteitä. Näitä ovat itsenäiset täydelliset lauseet, joissa artikkelin aihe nimetään ottamatta kantaa sen toteutumiseen tai todennäköisyyteen. Esimerkkinä on otsikko, jossa kerrotaan kahviloiden avautumisesta.

(14) Kolme erilaista uutuuskahvilaa aukesi Porin keskustassa

Ainoa aineistoni yksiosainen modaalisia piirteitä sisältävä otsikko on kysymysotsikko. Jatkan sen analyysiä episteemisen modaalisuuden alaluvussa.

5.1.1 Dynaaminen modaalisuus

Dynaamista modaalisuutta eli fyysistä välttämättömyyttä tai mahdollisuutta ja kykyä ilmaistaan eksplisiittisesti aineistossani viidessä otsikossa. Kahdessa otsikossa esiintyy modaaliverbi *voida*. Toinen niistä on suunnitteluprosessin jatkumista kuvaavassa osarakenteessa ja toinen syövästä kertovan otsikon sitaatissa.

(15) Ahtaassa paikassa sijaitseva autopesula menee purkuun Porissa? –
”Suunnitteluprosessi **voi** nyt jatkua”

(16) Vakavasti sairastunut Minna Ala-Heikkilä kertoo, kuinka yksi lääkärin kommentti pelästytti hänet: ”Toista syöpää **en voi** selittää”

Esimerkissä 15 *voida*-verbillä ilmaistaan prosessin mahdollista jatkuvuutta. VISK (§ 1566) toteaa, että *voida* voi ilmetä niin dynaamisen, deonttisen kuin episteemisen modaalisuuden yhteydessä. Erityisesti episteemisen ja dynaamisen modaalisuuden välillä rajanveto voi olla paikoitellen haastavaa, ja tulkinta perustuu enemmän kontekstuaalisiin vihjeisiin kuin verbin muotoon. Lähimpänä rakenne on dynaamista modaalisuutta, jos ”kyse on lauseen subjektin tarkoitteen fyysisestä tai henkisestä kykenemisestä tai osaamisesta taikka ulkoisten edellytysten suomasta mahdollisuudesta”. (VISK § 1566.) Koska esimerkin 15 rakenteessa kuvataan tulkintani mukaan juuri tällaista ulkoisten edellytysten suomaa mahdollisuutta, olen luokitellut rakenteen osaksi dynaamisen modaalisuuden tyyppiä. Tulkinta ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, ja myös episteeminen tulkinta voisi olla perusteltu.

Esimerkissä 16 sen sijaan kuvataan henkistä tai fyysistä kyvykkyyttä. Sitaatin subjekti on sulautunut lauseen verbiin [*minä*] *en voi*. Periaatteessa lauseyhteydestä olisi mahdollista tulkita sitaatin sanojan olevan kumpi tahansa, Ala-Heikkilä tai lääkäri, mutta kontekstin perusteella todennäköisesti vakavasti sairastunut Ala-Heikkilä toteaa, ettei pysty selättämään enää toista tautia. VISK (§ 1568) määrittelee, että jotkin voimisverbit ovat kieltohakuisia. Se tarkoittaa sitä, että verbillä voidaan täsmentää syytä kieltäytymiselle. Otsikko on esimerkki tällaisesta rakenteesta, jossa kieltomuotoisella *voida*-verbillä kuvataan pystymistä: syövän selättäminen ei ole mahdollista. Otsikossa auki jää se, liittyykö mahdottomuus fyysisiin rajoitteisiin vai henkiseen pystymiseen.

Kolmas dynaamisen modaalisuuden tapaus on otsikossa 17, jossa myös kuvataan *pystymistä*.

(17) Porilainen teki jotain sellaista, johon kukaan muu suomalainen ei ollut ennen **pystynyt**

Pystyä-verbillä ilmaistaan mahdollisuutta. Otsikossa houkutellaan lukijaa kuvaamalla porilaisen teon olleen jotain niin erikoista, että siihen pystyminen ei ole ollut kenellekään muulle mahdollista. Kyse ei ole vain siitä, että nimeämättä jäävä asia on ollut porilaiselle mahdollinen, vaan pystyminen on ollut poikkeuksellista.

Eräessä otsikossa kuvataan *tarvita*-verbillä välttämättömyyttä. Esimerkiksi Kangasniemi (1992, 291) on listannut *tarvita*-verbin osaksi 14:ää modaaliverbiä. Sitaatin lausuja, kontekstista päätellen mahdollisesti Matt Nickerson, kuvaa ettei pelottelulle ole tarvetta. Lukijalle ei kerrota, miksei pelottelu ole nykytilanteessa välttämätöntä.

(18) Kun Matt Nickerson palasi vanhalle työpaikalleen, poliisiautokin oli paikalla – ”Nyt ei **tarvitse** pelotella ketään”

Lisäksi modaaliverbiä *joutua* on käytetty aineistoni kahdessa otsikossa.

(19) Paluu omaan virkaan lähes kymmenen vuoden jälkeen – ”Nyt **joutuu** katsomaan euroja ihan eri tavalla”

(20) Raumalainen **on joutunut** kiusallisiin hetkiin Theo Kolehmaisena vedonlyönti-sotkun takia: ”Se on niin noloa”

Esimerkissä 19 *joutumisella* kuvataan tilanteen pakottavuutta: taloudellinen tarkastelu on nykytilanteessa välttämätöntä. Lukijalle ei kuitenkaan kerrota, mistä välttämättömyys johtuu. Esimerkin 20 rakenne on erilainen. Siinä *joutua*-verbiä ei käytetä modaalisesti. VISK (§ 1562) toteaa, että joutumista voidaan käyttää ei-modaalisessa merkityksessä silloin, kun ilmaistaan johonkin tilaan tai tilanteeseen siirtymistä. Otsikon tapauksessa siirtyminen kohdistuu kiusallisiin hetkiin, joten en ole tulkinnut otsikkoa modaaliseksi.

5.1.2 Deonttinen modaalisuus

Deonttista modaalisuutta ilmenee eksplisiittisesti aineistoni neljässä otsikossa. Selkeitä tapauksia ovat kaksi otsikkoa, joissa on imperatiivimodus. VISK:n (§ 1591) mukaan imperatiivi on käskylauseen verbin muoto, jolla sanoja káskee, kehottaa tai pyytää puhuteltavaa.

(21) Satakunta saa uuden kirsikkapuiston, festareita ja antikvariaatin – **lue** 16 muutoksen taustat

(22) Satakunnan varatuin lainattiin ensimmäisenä, kun maakunnan uusin kirjasto aloitti toimintansa – **katso** porilaisten mielteitä uudesta kulttuuritalo Finistä

Molemmissa tapauksissa imperatiivi on yhdistelmäotsikon jälkimmäisessä osassa. Imperatiivimuoto ei niinkään ilmaise varsinaista velvoitetta, vaan se kehottaa ja ohjaa lukijaa avaamaan artikkelin. Esimerkissä 21 *lukea*-verbillä implikoidaan, että artikkelissa kerrotaan 16 muutoksesta. Jälkimmäisessä otsikossa puolestaan *katsoa*-verbillä vihjataan, että artikkelista saattaa löytyä jotain visuaalista sisältöä, esimerkiksi kuvia tai video.

Yhdessä otsikossa adverbilla *laittomasti* on ilmaistu puheyhteisön normeja koskevan luvan rikkomista. Esimerkissä kuvataan, miten Satakunnan hyvinvointialue on toiminut vastoin yhteiskunnan säännöstöä, lakia.

(23) Oikeus: Sata-alue irtisanoi tämän lääkäripariskunnan **laittomasti** –
Konsulttikohun keskelle jääneet Anna ja Juha Jaatinen paljastavat nyt yllättävän
kääntein

Esimerkki on siinä mielessä kiinnostava, ettei otsikon adverbiä VISK:n (§ 1601) määritelmän mukaan voi tyypitellä modaaliseksi adverbiksi: ne kuvaavat puhujan käsityksiä lauseen esittämän proposition varmuudesta ja todenmukaisuudesta, ja niillä ei voi kuvata deonttista eikä dynaamista modalisuutta. Ilmaus kuitenkin viittaa eksplisiittisesti normien rikkomiseen ja luvattomuuteen, minkä vuoksi olen tulkinnut otsikolla olevan selkeä deonttinen ulottuvuus ja luokitellut rakenteen osaksi deonttista modalisuutta ilmaisevia otsikoita.

Lisäksi deonttista modalisuutta esiintyy otsikossa, jossa kuvataan luvan saamista. VISK (§ 1554) mainitsee *saada*-modaaliverbin tyypillisenä juuri deonttisen modalisuuden ilmaisulle. Otsikossa 24 ilmaistaan institutionaalisen luvan saamista mainitsemalla uuden laitoksen toimintalupa.

(24) TVO **sai toimintaluvan** uudelle laitokselle – toiminta alkaa aikaisintaan
2028

Kahdessa otsikossa on käytetty *saada*-verbiä. Molemmat rakenteet ovat kuitenkin tapauksia, joissa *saada* ei ilmaise lupaa eikä saa modaalisia merkityksiä, joten en ole luokitellut niitä modaalisiksi rakenteiksi. Toisessa otsikossa *saada*-verbillä kuvataan onnistumista, jonkin asian aiheuttamista, *yllätysilmoitus sai Alisten puhelimet laulamaan*, ja toisessa ennemmin ilmaantumista, jonkin osaksi tulemista, *Satakunta saa uuden kirsikkapuiston, festareita ja antikvariaatin* (KS, s.v. *saada*).

5.1.3 Episteeminen modaalisuus

Aineistoni kuudessa otsikossa esiintyy episteemistä modaalisuutta. Selkein esiintymä on tulevaisuuteen osoittavat rakenteet. VISK (§ 1556) määrittelee, että futuurisissa ilmauksissa on aina modaalinen ulottuvuus, sillä niillä kuvataan tulevien asiantilojen ennusteita, arvioita ja todennäköisyyksiä. Esimerkki tällaisesta rakenteesta on otsikoissa 25 ja 26.

(25) Porissa **saatetaan** tehdä historiaa: ”Niin pitkälle emme ole kyllä vielä miettineet”

(26) Rapsakka pakkanen ei Sisun, 5, päättä luistelukentällä paleltanut – Pakkasjakso **saattaa** rikkoa alkavalla viikolla jo kuluvan vuosituhanen ennätyksen

Molemmissa yhdistelmäotsikoissa kuvataan, mitä *saattaa* tapahtua. Asioita ei voi esittää varmana, sillä otsikot viittaavat tulevaisuuteen. Otsikoissa arvioidaan todennäköisyyttä: on mahdollista, että Porissa tehdään historiaa tai että pakkanen rikkoo ennätyksen.

Konditionaalimuodot ovat toinen kielenaines, joka viittaa otsikoissa tulevaan ja kuvaa modaalisuutta. Näitä muotoja on aineistossani kaksi.

(27) Nuorta porilaista ei ole päästetty pelaamaan – Hän **olisi** liian hyvä

(28) Karhuissa tikittää aika-pommi, sanoo asiantuntija, joka **tekisi** raadollisen ratkaisun

Konditionaali voi osoittaa ennustetta tai kuvitelmaa asiantilasta: ”Suunnitelmat ovat olemassa ajattelun, tahdon, mielikuvituksen tai päättelyn tasolla, eivät (vielä) todellisessa maailmassa” (§ 1592). Molemmat esimerkit edustavat tällaista asiantilan arviointia. Otsikossa 27 mainitaan, että nuori pelaaja ei ole päässyt pelaamaan, sillä hän *olisi* liian hyvä.

Pelaamattomuus perustuu siis jonkun tekemään arvioon pelaajan tasosta. Nuori pelaaja ei ole ainakaan otsikon mainitsemassa peleissä näyttänyt taitotasoaan, vaan arvio perustuu kuviteltuun asiantilaan. Esimerkissä 28 referoidaan haastateltavan mielipidettä. Asiantuntijalla on tarjolla ratkaisu, joka perustuu hänen arvioonsa sopivasta menetelmästä. Molemmissa otsikoissa konditionaali kuvaa siis mahdollista asiantilaa, ensimmäisessä pelaajan mahdollista taitotasoa ja jälkimmäisessä asiantuntijan mahdollista ratkaisumenetelmää.

Lisäksi esimerkkejä episteemistä mahdollisuutta kuvaavista otsikoista ovat aineistoni kaksi kysymysotsikkoa, joissa kysymyksellä tai kysymysmerkillä on ilmaistu asiantilan avoimuutta tai epävarmuutta. Kiinnostava esimerkki on edellisessä luvussa mainitsemani väitelause, joka ensisilmäyksellä vaikuttaa loppuvälimerkkinsä vuoksi kysymykseltä.

(29) Ahtaassa paikassa sijaitseva autopesula menee purkuun Porissa? –
”Suunnitteluprosessi voi nyt jatkua”

Väitelauseeseen liitetty kysymysmerkki ilmaisee otsikossa sitä, ettei tapahtuman toteutumismahdollisuudesta ole vielä varmuutta.

5.1.4 Kootusti

Aineistoni 16 otsikossa esiintyy eksplisiittisesti ilmaistua modaalisuutta. Yhtä kysymysotsikkoa lukuun ottamatta kaikki nämä ilmaukset esiintyvät yhdistelmäotsikoissa, hieman useimman otsikon viimeisessä osarakenteessa kuin ensimmäisessä. Dynaamista, deonttista ja episteemistä modaalisuutta esiintyy suhteellisen tasaisesti. Funktionaalisesti modaalisuus rakentaa otsikoissa kiinnostavuutta ja ohjaa lukijan tulkintaa jo ennen varsinaisen artikkelin avaamista. Dynaamisen modaalisuuden ilmaiseminen liittyy aineistossani siis joko yksilön kyvykkyyteen tai toiminnan ulkoisten edellytysten rajaamiin mahdollisuuksiin. Otsikoissa rakennetaan kiinnostavuutta erityisesti korostamalla mahdollisuutta, mahdottomuutta sekä poikkeuksellisuutta. Näitä ilmaistaan modaaliverbien avulla. Deonttinen modaalisuus liittyy kahdessa tapauksessa imperatiivimuodolla lukijan toiminnan ohjaamiseen ja kahdessa otsikossa toiminnan luvanvaraisuuden kuvaamiseen. Episteemisellä modaalisuudella on kuvattu asiantilan epävarmuutta ja ennakointia. Niitä ilmaistaan kahdessa tapauksessa *saattaa*-verbillä, kahdessa otsikossa konditionaalimuodolla sekä kahdessa rakenteessa kysymyksellä.

5.2 Informaattiorakenne

Yksiossaisten otsikoiden kohdalla teen havaintoja teema-reema-rakenteesta lausetasolla. Yhdistelmäotsikoiden kohdalla laajennan tarkasteluani lausekomplekseihin eli siihen, miten otsikoiden osarakenteissa esitetty informaatio kytkeytyy toisiinsa. Moniossaisten otsikoiden kohdalla olen jakanut otsikot informaattiorakenteen näkökulmasta kahteen erilaiseen päätyyppiin, jotka analyysissäni nousivat esiin. Luokat ovat lineaarinen ja käänteinen informaatiojärjestys. Lineaarilla tarkoitan informaattiorakennetta, jossa otsikon alussa kehystetään artikkelin aihealue ja jossa seuraavilla osarakenteilla kerrotaan jokin yksityiskohtaisempi täydentävä tieto kuvatusta aiheesta. Käänteisessä informaattiorakenteessa järjestys on päinvastainen: ensin esitetään yksityiskohtaisempi tieto aiheesta, sitten yleisempi kuvaus. Luokittelun avulla teen huomioita siitä, millaisen funktion otsikon jälkimmäiset osarakenteet saavat suhteessa aloittavaan osaan. Tarkastelen, miten loppuosa ohjaa tulkintaa.

Käytän täydentävien lauseiden analyysissä termejä tarkentava, selittävä tai seurausta esittävä lause. Termien avulla tutkin, tarjoaako otsikon jälkimmäinen osarakenne lisäinformaatiota, selittääkö se ilmiötä vai esittääkö se esimerkiksi kronologisen seurauksen. Analyysin sivussa teen yksittäisiä havaintoja informaation avoimuudesta. Informaatioaukkoja jättävät sellaiset otsikot, joissa jokin oleellinen osa otsikon esittelemästä aiheesta jätetään kertomatta.

5.2.1 Yksiosaiset otsikot

Yksiosaiset otsikot ovat informaatorakenteen kannalta suhteellisen yhtenevä luokka. Niissä esiintyy vain yksi propositio. Otsikoissa teema ei perustu tekstiyhteyteen, vaan tilanteiseen ja kulttuuriseen kontekstiin. Aineistossani tämä ilmenee siten, että joka toisen otsikon teemapaikalle on sijoitettu jokin paikallisuutta korostava ilmaus. Teemapaikan tunnettuutta on korostettu paikallisuutta ilmaisevien sanojen avulla. Valinnalla luotetaan maakuntalehden lukijan kulttuuriseen tietoon esimerkiksi siitä, mikä on Yyteri.

(30) Yyterin kylpylä-hotelli pysyy kiinni myös tulevan kesän

Aineistossa esiintyy lisäksi kaksi täydellistä lausetta, jotka jättävät informaatioaukon. Näissä jokin keskeisen tiedon osa jätetään kertomatta, jotta lukija joutuu etsimään informaation itse artikkelista. Toinen otsikko on AdvP:llä alkava väitelause, jossa kerrotaan susijahdistista.

(31) Näin susijahti on alkanut Satakunnan reviereillä

Otsikko ilmaisee tapahtumaa. Sen avulla selviää, että susijahti on alkanut. Lukijalle vihjataan, että artikkelissa kerrotaan, miten jahdin alkaminen on sujunut, mutta tätä informaatiota ei ole nostettu vielä otsikkoon. Adverbiaalialku *Näin* ohjaa tulkintaa ja viittaa siihen, että tieto paljastuu artikkelissa. Lisäksi informaatioaukon jättävät aineistoni kysymyslauseet, joiden ilmaisemaa mahdollisuutta analysoin modaalisuuden yhteydessä. Kysymyslause eroaa väitelauseesta siten, että se ei esitä valmista väitettä vaan jättää aiheen avoimeksi. Kysymyksen avulla lukijaa houkutellaan etsimään vastausta artikkelista.

(32) Onko kansainvälinen kebabketju tulossa Poriin?

Yhteenvetona aineistoni itsenäisten täydellisten lauseiden rakenteesta voi sanoa, että suurin osa on aihetta taustoittavia väitelauseita, joissa informaatio on jäsennetty kattavasti ja tiiviisti. Kahden tapauksen kohdalla jokin tieto on jätetty tarkoituksellisesti avoimeksi, jotta lukija päätyisi etsimään vastausta artikkelista.

5.2.2 Kaksiosaiset otsikot

Kahden osarakenteen yhdistelmäotsikoissa esiintyy 25 otsikkoa, joissa informaatio jäsentyy lineaarisesti yleisestä kehystyksestä yksityiskohtaisempaan tietoon. Lausekompleksin temaattinen osa kehystää artikkelin aiheen ja remaattinen osa esittää aiheesta uutta tietoa. Olen jaotellut otsikot sen mukaan, millainen ensimmäisen ja jälkimmäisen osan funktionaalinen suhde on. Täydentävä osa joko tarkentaa lisätiedolla, esittää seurauksen tai selittää teemalauseessa esitettyä informaatiota. Lisäksi on muutama tapaus, joissa otsikon jälkimmäinen osa ei varsinaisesti tarjoa uutta tietoa aiheesta.

25 otsikosta kymmenessä jälkimmäinen osa selittää kehyslauseessa esitettyä informaatiota. Tällaisia ovat tyypillisesti sitaattit ja sivulauseet, jotka antavat selityksen edellä mainitulle.

(33) Vihertoimen alkuvuoden suunnitelmat menivät uusiksi – "Oli kyllä huono ajankohta myrskylle"

(34) Harjavallan ilmassa on niin paljon myrkyllistä metallia, ettei vastaavaa löydy kuin yhdestä EU-maasta

Otsikossa 33 haastateltavan sitaatti selittää, että alkuvuoden suunnitelmat menivät myrskyn vuoksi uusiksi. Sitaattimerkintä on mielenkiintoinen, koska se tuo otsikkoon toisen äänen. Shore (2020) käyttää tällaisesta termiä projektio eli referointi. Tyypillisesti projektiossa on kehysilmaus eli johtolause sekä kehystetty osa eli referaatti, jossa teemaa kuljetetaan eteenpäin (mt., 244). Aineistoni kaksiosaisissa yhdistelmäotsikoissa ei esiinny johtolauseita, joten informaation lähde ei eksplisiittisesti nimitä. Referaattia kuvaavilla lainausmerkeillä kuitenkin implikoidaan, että ääni ei ole toimittajan.

Toinen tyypillinen selittävä osarakenne on sivulause. Esimerkissä 34 alisteisella sivulauseella selitetään vertaamalla, miksi ilman myrkyllisyysaste on niin poikkeuksellinen.

Funktionaalisesti selittävien otsikoiden jälkimmäiset lauseet vastaavat kysymyksiin miksi, miten tai minkä vuoksi.

Seitsemän otsikon jälkimmäinen osa tarkentaa ensimmäisen lauseen kehystämää informaatiota. Kuvatusta tapahtumasta tai aiheesta esitetään siis jokin uusi yksityiskohtaisempi tieto.

(35) Porilaisesta liikenneopettajasta kasvoi tunnettu autoalan hahmo – Poriin palatessaan hän tarkastaa aina nämä erikoiset pysäköintimerkit

Otsikon ensimmäisessä osassa kerrotaan porilaisen liikenneopettajan menestyksestä, ja jälkimmäisellä osalla lukijalle implikoidaan, että liikenneopettaja ei enää asu Porissa. Lisäksi kerrotaan uusi tieto siitä, että Porissa on erikoisia liikennemerkkejä. Funktionaalisesti tällaiset tarkentavat lauseet syventävät kehyslauseen sisältöä mutta eivät varsinaisesti muuta otsikon peruskehystä tai tulkintaa.

Viidessä otsikossa kuvataan seurausta. Näissä otsikoissa tyypillinen rakenne on esimerkiksi kronologinen eteneminen tai jonkin käänteen esittäminen.

(36) Ensin Satakunnassa aurinkovoimalaa rakentanut yhtiö ilmoitti konkurssista, nyt pörssiin listattu emoyhtiö kertoo olevansa maksukyvytön

(37) Porilaisseura kasvoi hetkessä rajusti – seuraavaksi mukaan houkuttelee maahanmuuttajia

(38) Rauman matkailuvetovoima yllätti yrittäjän – silti putiikki sulkeutuu

Otsikoissa 36 ja 37 on käytetty ilmauksia *ensin, nyt ja seuraavaksi* ajallisen jatkumon ja seurauksen kuvaamisessa. Funktionaalisesti tällainen ajallista seurausta kuvaava rakenne menee osittain päällekkäin tarkentavan lauseen kanssa, sillä seurausta kuvaava täydentävä lause ei ainoastaan kuvaa kronologista etenemistä vaan myös tarkentaa teemassa kehystettyä informaatiota. Olen kuitenkin luokitellut ne omaan luokkaansa siksi, että tarkentamisen lisäksi niillä on toinenkin funktio: järjestää informaatiota ajallisessa jatkumossa. Esimerkissä 38 konnektiivinen adverbi *silti* kuvaa odotuksenvastaisuutta. Se luo kontrastin, joka muuttaa otsikon tulkintaa. Teemassa rakennettu positiivinen kehys eli matkailun vetovoima ei johda odotettuun lopputulokseen, sillä yrittäjä sulkee yrityksensä hyvistä odotuksista huolimatta.

Neljässä tapauksessa otsikon jälkimmäinen osa ei varsinaisesti laajenna kehyslauseessa ilmaistua informaatiota. Tällaisia ovat kaksi otsikkoa, jonka jälkimmäinen osarakenne on *tästä on kyse* -rakenne sekä kaksi sitaattia, joilla lähinnä toistetaan edellä mainittua.

(39) Ulvilan uimahalli suljettiin useaan kertaan ilman ennakko-varoitusta – tästä on kyse

(40) Raumalainen on joutunut kiusallisiin hetkiin Theo Kolehmaisien vedonlyönti-sotkun takia: ”Se on niin noloa”

Otsikon 39 teemassa kerrotaan, että Ulvilan uimahalli on jouduttu sulkemaan ilman asiakkaiden tiedottamista jo monta kertaa. Lause pyrkii herättämään kiinnostuksen korostamalla, että artikkelissa avataan tapahtuman taustoja, mutta sinänsä lisäys ei laajenna kehyslauseen sisältöä. Lukijaa houkuttelee eksplisiittisesti korostamalla, että artikkelissa

kerrotaan otsikon ensimmäisessä osassa mainitun ilmiön syitä. Korostus on siinä mielessä mielenkiintoinen, että otsikon nimeämän aiheen taustoittaminen on varsin itsestäänselvä artikkelin piirre, eikä lisäys tuo otsikkoon uutta informaatiota. Lisäyksen funktio on korostaa, että artikkelissa kerrotaan jotain, mitä otsikossa ei vielä ole paljastettu. Otsikossa 40 sitaatin funktio on lähinnä korostaa teeman informaatiota. Aineistoni molemmissa tällaisissa sitaateissa vahvistetaan jotain affektiivista ilmausta, tässä tapauksessa kiusallisuuden tunnetta.

Teema-reema-rakenteen kannalta tunnusmerkkisiä ovat aineistossani ne otsikot, joissa on käänteinen informaatiojärjestys. Niissä jokin yksittäinen tieto tai huomion kiinnittäjä esitetään lausekompleksin alkupaikalla ja varsinainen aihe nimetään jälkimmäisessä lauseessa. Tällainen järjestys on lineaarista informaatorakennetta huomattavasti harvinaisempi: se esiintyy vain neljässä otsikossa. Niistä kaksi alkaa sitaatilla.

(41) ”Jotain yllätyksellistä ja elämyksellistä” – tällainen on uusi tapahtumien talo Porissa

(42) ”Ekstraan ei ole varaa” – näin hyvinvointialue jakoi avustuksia järjestöille

Teemapaikalla oleva sitaatti ei nimeä käsiteltävää ilmiötä, vaan ohjaa lukijan tulkintaa ilmaisemalla suhtautumista tai asennetta. Varsinainen informaatio esitellään vasta jälkimmäisessä osassa. Kummankin otsikon toinen osarakenne alkaa pronomiinilla, joka viittaa eteenpäin artikkeliin. Merkitykseltään avoimeksi jäävä aloituslause pyrkii herättämään huomion kuvaamalla asennetta tai suhtautumista, ja artikkeliin viittaava kehyslause nimeää ilmiön ja osoittaa, että sitä käsitellään artikkelissa.

Myös kahdessa toisessa käänteisen informaatiojärjestyksen otsikossa jälkimmäinen osa kehystää artikkelin aiheen. Teemapaikalle on nostettu jokin yksityiskohta artikkelista.

(43) Rapsakka pakkane ei Sisun, 5, päätä luistelukentällä paleltanut – Pakkasjakso saattaa rikkoa alkavalla viikolla jo kuluvan vuosituhannen ennätyksen

(44) Satakunta saa uuden kirsikkapuiston, festareita ja antikvariaatin – lue 16 muutoksen taustat

Otsikon 43 teemapaikalla on ilmaus, jossa kiinnitetään lukijan huomio ensin 5-vuotiaaseen luistelijaan, ja vasta toisen osarakenteen kehyslauseessa ilmaistaan varsinainen uutinen siitä, että pakkasjakso voi olla ennätysellinen. Esimerkissä 44 täydentävään lauseeseen on nostettu kolme mielenkiintoista ilmiötä, jotka Satakuntaan on tulossa. Otsikko eroaa siinä mielessä muista käänteisen informaatorakenteen otsikoista, että siinä kolme muutosta antaa lukijalle jo

ennakkotietoa siitä, että artikkelissa käsitellään uudistuksia. Varsinainen informaatiokehys tulee kuitenkin vasta seuraavassa lauseessa, jossa kerrotaan, että muutoksia on tulossa yhteensä 16. Yhteenvetona käänteisen informaatorakenteen otsikoista voi sanoa, että niiden teemaosassa pyritään tyypillisesti kiinnittämään huomio jollain yksityiskohdalla, jota sitten jälkimmäisessä rakenteessa esitetyllä informaatiolla laajennetaan ja kehystetään.

5.2.3 Kolmiosaiset otsikot

Kolmiosaisia otsikoita on aineistossani 13. Kolmiosaisista otsikoista kahdeksan muistuttaa informaatorakenteen osalta siinä mielessä kaksiosaisia otsikoita, että niissä on ajatusviivalla erotettu kaksi osaa, kehysinformaatio sekä yksityiskohtaisempi ilmiö. Olen luokitellut rakenteet kolmiosaisiksi otsikoiksi siksi, että niissä toiseen osarakenteeseen on lisätty sivulause kolmanneksi informaatioyksiköksi. Kolmiosaisien otsikoiden joukko on osarakenteiltaan hyvin heterogeeninen, ja otsikoiden osilla on hyvin erilaisia funktioita. Selkeästi toistuvia rakenteita ei esiinny ainakaan samassa määrin kuin kaksiosaisien otsikoiden yhteydessä. Keskityn käsittelemään tässä luvussa sellaisia piirteitä, jotka toistuvat useassa kolmiosaisessa otsikossa. Lisäksi analysoin lyhyesti leima- ja huudahdusotsikon informaatorakennetta, joka poikkeaa hieman muista kolmiosaisista yhdistelmäotsikoista.

13 otsikosta kuudessa kehysinformaatio on lineaarisesti³ otsikon teemapaikalla eli aloittavana osarakenteena. Esimerkkinä on otsikko 45.

(45) Valtatie 2:n siltatyömaasta tuli onnettomuusmagneetti – ”En ymmärrä, miten se voi olla edes mahdollista”

Neljän otsikon alussa on täydentävä, yksityiskohtaisempi ilmaus. Kehysinformaatio tulee käänteisen mallin mukaan vasta myöhemmin joko otsikon toisessa tai kolmannessa rakenteessa. Esimerkissä 46 varsinainen kehys eli poliisin tutkinta mainitaan vasta otsikon viimeisessä rakenteessa.

(46) Nimetön vinkki kuulosti hullulta – Asiakirjat paljastavat, miksi poliisi tutki tapausta kahtena tapon yrityksenä

Kolmiosaisissa otsikoissa kehysinformaation esittämipaikka vaihtelee enemmän kaksiosaisiin otsikoihin verrattuna. Kaksiosaisissa yhdistelmäotsikoissa selvä enemmistö on lineaarisen informaatorakenteen tapauksia. Mielenkiintoista on lisäksi se, että kolmiosaisissa

³ Kutsun lineaariseksi niitä rakenteita, joissa kehysinformaatio on esitetty otsikon ensimmäisessä osarakenteessa ja käänteiseksi niitä, joissa se on myöhemmissä osissa. Jaottelu koskee ainoastaan kehysinformaation sijoittumista, eikä arvioi kolmiosaisien otsikoiden täydentävien osien keskinäistä informaatiohierarkiaa.

otsikoista viidessä on johtolause. Kaksiosaisissa niitä ei esiinny yhtäkään. Yksi johtolauseista aloittaa otsikon.

(47) Vakavasti sairastunut Minna Ala-Heikkilä kertoo, kuinka yksi lääkärin kommentti pelästytti hänet: ”Toista syöpää en voi selättää”

Toisin kuin kaksiosaisien otsikoiden sitaattien yhteydessä useassa kolmiosaisessa otsikossa esitetään informaation lähde eksplisiittisesti. Otsikkoon saadaan tällaisella projisoivalla ilmauksella toinen ääni. Esimerkiksi otsikossa 47 referaatti mahdollistaa funktionaalisesti sen, että informaatio on mahdollista esittää kärjistetysti. Modaalinen *en voi* -rakenne tuo affektiivisen, tunteita herättävän sävyn ja subjektiivisen kannanoton. Vastuu väitteestä siirtyy referoidulle puhujalle, tässä tapauksessa Minna Ala-Heikkilälle. Esimerkin tapauksessa poikkeuksellista on se, että jo johtolauseessa tarjotaan informaatiota. Johtolauseessa ei pelkästään kuvata sitä, että kertoja on Ala-Heikkilä, vaan aloittavan lauseen teemapaikalla myös kerrotaan, että hän on vakavasti sairas. Tämä tieto ohjaa lukijan tulkintaa kontekstuaalisesti.

Leimaotsikkomaisella rakenteella alkaa lääkäripariskunnasta kertova otsikko.

(48) Oikeus: Sata-alue irtisanoi tämän lääkäripariskunnan laittomasti – Konsulttikohun keskelle jääneet Anna ja Juha Jaatinen paljastavat nyt yllättävän kääntein

Otsikon ensimmäisen osan tiedonlähde on ilmaistu vain yhdellä sanalla *oikeus*.

Kaksoispisteen jälkeen kerrotaan artikkelin kehysinformaatio laittomasta irtisanomisesta, ja lopuksi mainitaan lääkäripariskunnan paljastus. Ensimmäinen osa ankkuroi lauseen tulkintakehyksen juridiseen toimielimeen eli oikeuslaitokseen. Institutionaalinen kehys lisää uskottavuutta.

Lisäksi yksi otsikkorakenne alkaa huudahduksella.

(49) ”Herranjestas” ajatteli Pasi Peltonen, kun hän vieraili taas Poriin saapuvien Ässien vahvistusten kämpässä

Otsikossa kiinnostavaa on se, että kehysinformaatio on otsikkorakenteen viimeisessä osassa. Varsinainen uutinen eli Pasi Peltonen vierailu Ässien kämpässä esitetään vasta sivulauseessa. Otsikon teemapaikalla on voimakas affekti, joka on siitä mielenkiintoinen, että sillä luodaan otsikkoon implisiittisesti informaatioaukko. Lukijalle selviää, että Pasi Peltonen on käynyt jääkiekkopelaajien asunnossa, mutta artikkeli on avattava, jotta selviää, mitä Peltonen on vierailullaan hämmästellyt.

Otsikoiden täydentävissä osarakenteissa esiintyy huomattavasti vähemmän seurausta ilmaisevia lauseita kuin kaksiosaisissa otsikoissa. Vain kahdessa otsikossa on tällainen kronologista etenemistä ilmaiseva osarakenne: *”Nyt ei tarvitse pelotella ketään”* ja *kohta hän palvelee jo uudessa paikassa*. Sen sijaan tarkentavia lauseita esiintyy huomattavasti enemmän, yhteensä kymmenen. Selittäviä lauseita on vain neljä, ja ne kaikki esiintyvät alisteisina otsikoissa, joissa on myös tarkentava lause.

(50) Karnea uni ja sen tulkinta mullistivat ulvilalaisen Sakari Aallon elämänasenteen – ”Oli vahva tietoisuus siitä, mitä olen tehnyt, ja teon seurauksista”

Esimerkki 50 on tällainen otsikko, jonka sitaatin tarkentavassa lauseessa on keskellä relatiivilause. Tämä kiilalause selittää tarkentavaa lausetta.

5.2.4 Kootusti

Yksiosaisissa otsikoissa informaatio esitetään tyypillisesti neutraalisti ja tiiviisti. Näissä rakenteissa lauseen teemapaikalle on usein nostettu jokin maakuntalehden levikkialueelle paikallinen ilmaus. Kaksiosaisissa yhdistelmäotsikoissa tyypillinen informaatiojärjestys on lineaarinen. Vain muutaman otsikon alkuosassa mainitaan käänteisesti jokin yksityiskohtaisempi tieto, jota vasta jälkiosassa kehystetään laajemmalla informaatiolla. Tätä rakenteellista järjestystä hyödynnetään silloin, kun halutaan herättää lukijan mielenkiinto jollakin tehokeinolla. Aineistossa esiintyy tasaisesti tarkentavia, selittäviä ja seurausta esittäviä otsikoita kaksiosaisien yhdistelmäotsikoiden osana.

Kolmiosaiset otsikot ovat rakenteeltaan vaihtelevampia. Kaksiosaisiin otsikoihin verrattuna kiinnostavaa on se, että käänteistä informaatiojärjestystä esiintyy huomattavasti enemmän. Tämä selittyy osittain sillä, että osa otsikoista alkaa johtolauseella, joka ei yleensä tarjoa aiheen kannalta keskeistä asiasisältöä. Kehys- ja johtolauseiden lisäksi esiintyy täydentäviä lauseita, yleensä sivulauseita. Näissä huomionarvoista on se, että suurin osa, yhteensä kymmenen, on tarkentavia lauseita. Seurausta kuvaa vain kaksi täydentävää lausetta. Selittäviä lauseita on yhteensä neljä, ja ne esiintyvät ainoastaan alisteisina sivulauseina. Kolmiosaisissa rakenteissa yhdistyy erilaisia funktioita, joita yhdistelemällä voidaan kasvattaa otsikoiden kiinnostavuutta.

6 Lopuksi

Tutkimuksessa on pyritty selvittämään, millaisia rakennetyyppejä ja funktionaalisia tehtäviä verkko-otsikoilla voi olla. Aineistonani hyödynsin Satakunnan Kansan otsikkotestidataa. Tarkastelin eniten lukukertoja saaneiden otsikoiden rakennetyyppejä, modaalisuutta sekä informaatorakennetta. Keräsin aineistoni 50 otsikkoa alkuvuonna 2026 tehdyistä otsikkotesteistä, joissa voittajaotsikko oli kerännyt yli 500 lukukertaa. Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen, ja tarkasteluni keskiössä on ollut se, miten otsikot rakentavat merkitystä ja toisaalta ohjaavat lukijan suhtautumista jo ennen artikkelin avaamista.

Kaikki aineistoni otsikot olivat kertovia otsikoita. Yhdistelmäotsikot olivat ylivoimaisesti tyypillisin rakennetyyppi, sillä 50 otsikosta niitä oli 42. Kahdeksan otsikkoa oli täydellisiä lauseita. Tutkimustulos on linjassa hypoteesini sekä Sairasen (2012) tulosten kanssa, sillä myös hänen tarkastelussaan kaikki otsikot olivat kertovia ja yhdistelmäotsikot selvästi suurin rakennetyyppi. Noin kolmasosa aineistoni yhdistelmäotsikoista oli kolme rakennetta yhdistävää otsikkoa, loput olivat kaksiosaisia. Tavallisin osarakenne oli täydellinen lause, sillä yhdistelmäotsikoiden osarakenteista vähintään yksi oli täydellinen lause yhtä tapausta lukuun ottamatta. Tämä täydellisten lauseiden dominoivuus antaa viitteitä siitä, että verkko-otsikoissa on tyypillistä ilmaista niin finiittiverbi kuin sen pakolliset täydennykset.

Toiseksi yleisin osarakenne yhdistelmäotsikoissa oli fragmenttinen tai kvasifragmenttinen lause, mutta täydellisiin lauseisiin verrattuna niitä esiintyi huomattavasti vähemmän: 97 osarakenteesta 87 oli täydellisiä lauseita ja vain kahdeksan oli joko fragmentti tai kvasifragmentti. Tavallisimpia skemaattiseksi jääviä otsikoita olivat finiittiverbittömät rakenteet. Yksikään finiittiverbi ei esiintynyt aineistossani ilman sille pakollisia täydennyksiä. Tämä poikkeaa Vahteran (2009) tuloksista, joissa nimenomaan finiittiverbin tai sen täydennysten puuttuminen oli leimallisin skemaattisuuden muoto. Yhtäkään leima- tai huudahdusotsikkoa ei aineistossani ollut itsenäisenä rakenteena. Niitä esiintyi vain kahden yhdistelmäotsikon osarakenteena. Puhutteluotsikoita ei esiintynyt ollenkaan.

Modaalisuutta esiintyi aineistoni otsikoista joka kolmannessa, lähinnä vain yhdistelmäotsikoissa. Merkittävää eroa ei ollut siinä, mihin otsikon osarakenteeseen modaaliset kielenaineokset sijoittuivat. Modaalisuutta esiintyi myös suhteellisen tasaisesti kaksi- ja kolmiosaisissa otsikoissa. Dynaamista, deonttista ja episteemistä modaalisuutta esiintyi lähes yhtä paljon, mutta modaalisuuden lajien funktiot erosivat toisistaan hieman.

Dynaamisella modaalisuudella korostettiin mahdollisuutta, kykyä ja poikkeuksellisuutta, deonttisella modaalisuudella joko ohjattiin lukijaa tai kuvattiin toiminnan luvanvaraisuutta ja episteemisellä modaalisuudella korostettiin joko asiantilan epävarmuutta tai sitten tulevaisuuteen liittyvää arviointia. Modaalisuutta ilmaisevat kielenaineokset liittyivät lähinnä verbirakenteisiin. Aineistossa esiintyi modaaliverbejä sekä imperatiivi- ja konditionaalimoduksia, joiden avulla asiantilan toteutumismahdollisuutta tai todenmukaisuutta pystyttiin arvioimaan.

Funktionaalisesti modaalisuus oli otsikoissa tapa herättää lukijan kiinnostus. Erityisesti asiantilan epävarmuutta korostamalla lukijaa houkuteltiin ottamaan aiheesta lisää selvää. Tämä epävarmuuden kuvaaminen oli yleisin modaalista suhtautumista ilmaiseva rakenne, joka toistui sekä dynaamisen että episteemisen modaalisuuden ilmauksissa. Toisaalta kiinnostusta herätettiin myös muilla rakenteilla, esimerkiksi kuvaamalla jotain tapahtumaa poikkeukselliseksi. Rajasin tarkasteluni tutkimuksen laajuuden vuoksi ainoastaan eksplisiittisiin modaalisiin kielenaineuksiin, mutta implisiittisen modaalisuuden tutkiminen olisi myös kiinnostavaa. Tällainen tarkastelu voisi avata vielä syvällisemmin sitä, millä keinoin otsikoissa voidaan rakentaa ennakkokäsityksiä artikkelin aiheesta.

Informaatorakenteen osalta tarkastelin erityisesti lausekompleksien informaation jäsentymistä. Yksiosaiset otsikot olivat ilmaisussaan tiiviitä lauseita, joissa teemapaikalle oli nostettu jokin paikallisuutta korostava sana. Kaksiosaiset ja kolmiosaiset yhdistelmäotsikot erosivat toisistaan jonkin verran. Tarkastelin näissä yhdistelmäotsikoissa sitä, mikä otsikon osarakenne kehystää aiheen informaatiota ja mikä osa täydentää sitä. Kaksiosaisissa otsikoissa informaation esittäminen oli systemaattisempaa. Otsikon aloitti tyypillisesti kehyslause, jota seurasi täydentävä lause. Vain muutamassa otsikossa informaatorakenteen järjestys oli käännteinen. Näissä otsikoissa aloituspaikalle oli nostettu joko tunteita herättävä sitaatti tai jokin aiheeseen liittyvä kiinnostava yksityiskohta. Täydentävien lauseiden tarkastelussa hyödynsin kolmea luokkaa: tarkentavia, selittäviä sekä seurasta esittäviä lauseita. Kaksiosaisien otsikoiden yhteydessä näitä kaikkia kolmea esiintyi tasaisesti.

Kolmiosaisien otsikoiden informaatorakenne vaihteli huomattavasti kaksiosaisista, eikä tunnistettavia systemaattisia muotoja noussut esiin. Lineaarista ja käännteistä informaatiota esiintyi suhteessa tasaisemmin kuin kaksiosaisien otsikoiden yhteydessä. Kaksi otsikkoa alkoi joko huudahduksella tai leimaotsikkomaisella rakenteella, ja lisäksi otsikon ensimmäisessä osarakenteessa esiintyi myös johtolauseita, jotka eivät yleensä tarjonneet vielä aihepiiriä

syventävää informaatiota. Johtolauseita esiintyi kolmiosaisien otsikoiden rakenteissa yhteensä viisi. Kaksiosaisissa rakenteissa niitä ei ollut yhtäkään. Myös täydentävien lauseiden osalta kolmiosaiset otsikot erosivat kaksiosaisista: suurin osa lauseista, yhteensä kymmenen, oli tarkentavia, neljä selittäviä ja vain kaksi esitti seurausta. Selittävät lauseet esiintyivät vain otsikoissa, joissa oli myös tarkentava lause. Tein analyysin yhteydessä informaation avoimuudesta yksittäisiä havaintoja. Tämä olisi jatkon kannalta kiinnostava suunta syventää analyysiä, sillä informaatioaukot ovat funktionaalisesti mahdollisesti tehokas tapa saada lukija kiinnostumaan artikkelista.

Yhteenvedon tulokset viittaavat siihen, että menestyneet verkko-otsikot ovat tyypillisesti moniosaisia lausekomplekseja. Otsikoissa tehokas rakennetyyppi on täydellinen lause, jossa mikään osa ei jää skemaattiseksi. Kiinnostusta herätetään niin modaalisin keinoin kuin informaatorakenteen avulla. Modaalisuuden piirteistä ei nouse esiin yhtä tiettyä modaalisuuden lajia, joka toistuisi. Useimmiten modaalisuus ilmenee menestyneissä otsikoissa verbirakenteissa. Informaatorakenteen kannalta tyypillistä on puolestaan kaksiosaisen otsikoiden lineaarinen rakenne, jossa kehysinformaatiota seuraa täydentävä tieto. Kolmiosaisissa rakenteissa informaatorakenne vaihtelee huomattavasti enemmän. Kolmiosaisille otsikoille leimallinen piirre on johtolauseiden käyttö. Tutkimustulosten tarkastelussa pitää kuitenkin ottaa huomioon aineiston rajallisuus. Aineisto koostuu vain yhden maakuntalehden menestyneimmistä otsikoista, joten tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä esimerkiksi valtakunnallisten medioiden verkkouutisointiin. Tuloksia voi toki hyödyntää myös muiden medioiden verkko-otsikointia koskevassa tutkimuksessa.

Tutkimusaiheella olisi useita mahdollisia jatkotutkimussuuntia. Interpersonaalisen metafunktion alle sopisi esimerkiksi affektien tarkastelu. Dramatisointia ja huomiota herättäviä ilmauksia esiintyy aineistossani paljon, ja affektiivisuutta tutkimalla voisi saada vielä syvällisempiä havaintoja siitä, miten lukijaa houkuttelee funktionaalisesti. Toisaalta tutkimusaineisto mahdollistaisi myös otsikkotestivaihtoehtojen vertailun. Häviäjä- ja voittajaotsikoiden analysointi voisi tarjota kiinnostavia näkökulmia siihen, miten funktionaaliset piirteet eroavat huomattavasti menestyneissä otsikoissa. Tällainen tutkimusasetelma voisi laajentaa käsitystä siitä, mitkä kielen piirteet ovat vaikuttaneet otsikon kiinnostavuuteen.

Lähteet

- Díaz Noci, Javier 2013. A history of journalism on the internet: A state of the art and some methodological trends. [Verkkoartikkeli.] *Revista Internacional De Historia De La Comunicación*, s. 256–275. [Viitattu 25.3.2026.] Saatavissa: <https://institucional.us.es/revistas/RiHC/1/rihc-01-articulo-12.pdf>. DOI: 10.12795/RiHC.2013.i01.12.
- Halliday, M. A. K. 1985. *An Introduction to Functional Grammar*. Arnold, Lontoo.
- Kielitoimiston ohjepankki. [Verkkosivu.] Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. [Viitattu 26.3.2026.] Saatavissa: <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/otsikot/>. Päivitetty julkaisu. Päivitetty viimeksi 13.4.2026.
- Kangasniemi, Heikki 1992. *Modal expressions in Finnish*. Väitöskirja. Oulun yliopiston suomen kielen laitos.
- KMT = Kansallinen mediatutkimus 2025. Tulokset ja yhteenveto. [Verkkodokumentti.] Media Metrics Finland. [Viitattu 29.3.2026.] Saatavissa: https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2025/10/KMT_2025_Tulokset_ja_yhteenvedo_16-10-2025.pdf.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. [Verkkosivu.] Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. [Viitattu 27.3.2026.] Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>. Päivitetty julkaisu. Päivitetty viimeksi 19.3.2024.
- Koponen, Johannes – Leppänen, Juha 2013. Älä klikkaa tätä otsikkoa! *Journalismikritiikin vuosikirja 2013*, s. 131–139. Toim. Heidi Kurvinen. Tampereen yliopiston journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 23.3.2026.] Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68074/journalismikritiikin_vuosikirja_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. URN:ISBN:978-951-44-9093-4.
- Kuuluvainen, Linnea 2023. *Tällaisia ovat klikkiotsikoiden käyttämät viittaavat ainekset – varsinkin nämä tutkimustulokset hämmästyttävät!* Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- Luodonpää-Manni, Milla – Ojutkangas, Krista 2020. Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. – *Kielentutkimuksen menetelmiä*, s. 412–441. Toim. Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne ja Kaius Sinnemäki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Luukka, Minna-Riitta 2002. M. A. K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – *Kielentutkimuksen klassikoita*, s. 89–124. Toim. Hannele Dufva ja Mika Lähteenmäki. Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä.
- Merikoski, Miikka 2025. Digilukemisen suosio jatkaa kasvuaan ja reilusti yli puolet talouksista tilaa maksullista kotimaista lehtisisältöä painettuna tai digitaalisena. [Verkkoartikkeli.] Media Metrics Finland. [Viitattu 23.3.2026.] Saatavissa: <https://mediametrics.fi/2024/09/19/digilukemisen-suosio-jatkaa-kasvuaan-ja-reilusti-yli-puolet-talouksista-tilaa-maksullista-kotimaista-lehtisisaltoa-painettuna-tai-digitaalisena/>.
- Niemikorpi, Antero 1994. Otsikkokieli – epäkieltäkö? Havainnot kielen fragmentaarisista ilmauksista. – *Kääntämistutkimuksen päivät Oulussa 14.–15.12.1993*, s. 92–100. Toim. Irma Sorvali. Oulun yliopisto, Oulu.
- Sairanen, Ilari 2012. *Otsikkojen ja uutistekstien kielellisten piirteiden suhteet iltapäivälehtien internet-uutisoinnissa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- Setälä, Sini 2014. *Tabloid headlines in mind. A frame for research*. [Verkkodokumentti.] Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunta. [Viitattu

- 26.3.2026.] Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44750/978-951-39-5965-4_vaitos08122014.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
URN:ISBN:978-951-39-5965-4.
- Shore, Susanna 2020. *Lauseita ja vesinokkaeläimiä – Perinteisestä funktionaaliseen lauseoppiin*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Tulla, Veera 2024. *Haluatko elää satavuotiaaksi? Tee näin! Lukioden ohjailu ja sen perustelu Iltalehden terveysartikkeleissa*. [Verkkodokumentti.] Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. [Viitattu 26.3.2026.] Saatavissa: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/176865/Tulla_Veera_opinnayte.pdf?sequence=1.
- Vahtera, Ralf 2009. Otsikkorakenteita – Kontrastiivinen tutkimus suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtien syntaktis-semanttisista otsikkotyypeistä. Väitöskirja. Vaasan yliopiston nykysuomen ja kääntämisen laitos.
- Valtanen, Julia 2024. *Tutkimus Iltalehden otsikkotestituloksista: Tällaisia ovat menestyvät otsikot*. [Verkkodokumentti.] Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos. [Viitattu 26.3.2026.]
Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/49b1509b-9b19-423b-91b7-d0c5247916a9/download>.
- VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004. *Iso suomen kielioppi*. [Verkkojulkaisu.] Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [Viitattu 27.3.2026.] Saatavissa: <https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>. URN:ISBN:978-952-5446-35-7.
- Västi, Katja – Kittilä, Seppo 2014. Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches. *Studies in Language* 38(3), s. 512–542. [Verkkojulkaisu.] [Viitattu 27.3.2026] Saatavissa: <https://www.jbe-platform.com/content/journals/10.1075/sl.38.3.04vas>.
DOI:10.1075/sl.38.3.04vas.